

VGR Analys 2026:26

Fakta Västra Götaland 2026 - Sammanfattande rapport

Skuta på stormigt hav

Denna rapport är en av flera underlag till **Fakta Västra Götaland 2026** som har tagits fram av Avdelning samhällsanalys, Koncernstab regional utveckling, Västra Götalandsregionen.

Underlag som ingår i serien och deras respektive författare är:

Arbetsmarknad: Christian Lindell, Joacim Waara, Katarina Ahlin, Snöfrid Börjesson Herou

Demografisk utveckling: Ragnar Dahlgren, Jonathan Gärtner

Ekonomi: Joacim Waara, Christian Lindell

Kollektivtrafik och infrastruktur: Åsa Rydin Svenberg, Maria Larsson, Ragnar Dahlgren, Per Karlsson, Erik Brindbergs

Kultur och civila samhället: Koen Braak, Åsa Rydin Svenberg

Natur och miljö: Karin Althoff, Maria Larsson, Magnus Nilsson

Näringsliv och innovation: Katarina Ahlin, Monica Emanuelsson, Christian Lindell, Joacim Waara, Maria Larsson, Erik Brindbergs

Utbildning: Joacim Waara, Ragnar Dahlgren

Välbefinnande och hälsa: Jonathan Gärtner, Koen Braak

Miriam Lundsten har bidragit med kartmaterial till flera av rapporterna.

Samtliga rapporter går att hitta på vgregion.se/faktavg

Kontaktuppgifter: samhallsanalys@vgregion.se

Rapporter publicerade under våren 2026.

Figurförteckning

- Figur 1. Bruttoregionalprodukt per capita i samtliga län år 2023.
- Figur 2. Arbetsproduktivitetsindex åren 2000–2025.
- Figur 3. Totala utgifter (mnkr) för egen FoU-verksamhet efter region fördelat på företagssektorn och den offentliga sektorn 2023.
- Figur 4. Transportinfrastruktur i Västra Götaland: vägar, järnvägar, hamnar och kombiterminaler.
- Figur 5. Tidsserie över andel avgångselever årskurs 9 med gymnasiebehörighet per kommunalförbundsområde, riket och länet. Avgångsår 2011–2025.
- Figur 6. Karta över Västra Götalands kommuner och hur stor andel av befolkningen 25–64 år som har eftergymnasial utbildning 2024.
- Figur 7. Andel av befolkningen i Västra Götaland per åldersgrupp. Utfall 2024, prognos åren 2029, 2034, 2039.
- Figur 8. Andel arbetslösa av arbetskraften 16–66 år, mars 2026.
- Figur 9. Invånare 20–74 år i Västra Götaland år 2023. Huvudsaklig inkomstkälla efter ålder.
- Figur 10. Hur klarar du dig på din nuvarande inkomst?
- Figur 11. Välbefinnande i Västra Götaland 1998–2024.
- Figur 12. Balans i livet meningsfullhet och ensamhet efter ålder år 2024.
- Figur 13. Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna umgåtts med vänner. Andels som uppger att de gjort så minst någon gång i veckan.
- Figur 14. Utsläpp av växthusgaser (ton koldioxidekvivalenter) per invånare, år 1990, 2000, 2005, 2010, 2015–2023 i Västra Götaland, Skåne, Stockholm och riket.
- Figur 15. Status för miljömålen i Västra Götaland.

Innehållsförteckning

Inledning	3
Den ekonomiska dimensionen	5
Ekonomisk tillväxt.....	5
Produktion och produktivitet.....	6
Innovationer.....	8
Finansiell stabilitet.....	9
Infrastruktur.....	10
Den sociala dimensionen.....	13
Utbildning	13
Arbetsmarknad.....	15
Inkomster	18
Välbefinnande, hälsa och sociala relationer.....	20
Kultur och civilsamhälle.....	24
Miljödimensionen	26
Biologisk mångfald, ekosystem och hälsosam miljö.....	26
Klimat	27
Hållbar produktion och konsumtion.....	28
Miljömål – Vägen mot ett hållbart samhälle.....	29
Utvecklingen i Västra Götaland – En sammanfattning	31
Litteraturförteckning.....	33

Inledning

Västra Götalandsregionens samhällsanalysavdelning sammanställer med ett par års mellanrum en regionrapport, vilken syftar till att fånga upp centrala utvecklingstrender i samhället. 2023 års regionrapport gavs titeln ”Osvuret är bäst” då det fanns en rad osäkerhetsfaktorer som påverkade samhällsutvecklingen.¹ Titeln skulle mycket väl kunna återanvändas när läget i Västra Götaland ska beskrivas våren 2026. En internationell oro med handelskonflikter och krig skapar osäkerhet på flera plan samtidigt som strukturomvandlingen fortlöper med nya produktionssätt och förändringar vad gäller utbud och efterfrågan på varor och tjänster. Parallellt med detta pågår den gröna omställningen, med bl.a. utfasning av fossila bränslen och elektrifiering av såväl transport som produktion. I omställningsprocessen finns en rad flaskhalsar som löpande måste hanteras om uppsatta miljömål ska kunna nås och svensk ekonomis konkurrenskraft ska upprätthållas. Samtidigt är vare sig Sverige som helhet eller Västra Götaland isolerade öar, då utvecklingen i omvärlden har betydande inverkan på allt från ekonomi och sociala förhållanden till miljö.

Trots nämnda osäkerhetsfaktorer är invånarna i Västra Götaland förhållandevis nöjda med livet och sett ur ett jämförande internationellt perspektiv finns det mycket att glädjas åt. Västra Götaland har sedan bildandet 1998/99 som enda region i Sverige *Det goda livet* som gemensam vision. Detta innebär att människan ska stå i centrum. Med detta sagt skiljer sig inte invånarna i Västra Götaland märkbart från invånare i andra delar av nordvästra Europa. Hälsa, sociala relationer, något meningsfullt att göra och en fungerande ekonomi är de fyra pelare som bär välbefinnandet. Invånarnas i Västra Götalands välbefinnande har med några undantag varit stabilt över åren och är mycket högt ur ett internationellt jämförande perspektiv. En väsentlig del i detta kan tillskrivas det som kallas den nordiska modellen, med stor tillit och samhörighet mellan invånarna, samt ett politiskt system som ger invånarna en service som allt som oftast är av god kvalitet.²

En genomgång av flera parallella utvecklingstrender kräver ett systematiserat arbetssätt. Västra Götalandsregionen har under drygt 25 år använt en modell framtagen av OECD, vilken möjliggör en systematisk kartläggning av samhällsutvecklingen i den egna geografien. Modellen har visserligen utvecklats och korrigerats genom åren men grunden är intakt och utgår från tre dimensioner; – *Ekonomiska dimensionen* – *Sociala dimensionen* – *Miljödimensionen*.³ Genom att använda modellen möjliggörs en systematisk genomgång av respektive dimension samtidigt som modellen gör det möjligt att analysera exempelvis de ekonomiska aktiviteternas inverkan på miljön. Det rör sig följaktligen om ett flerdimensionellt angreppssätt med en hög grad av inbördes påverkan dimensionerna emellan. För att

¹ VGR (2023), *Osvuret är bäst: Regionrapport 2023 – En samlad bild av samhällsutvecklingen i Västra Götaland*.

² För resultat från senaste SOM-undersökningen, se [Den västsvenska SOM-rapporten - Västra Götalandsregionen](#)

³ Se bl.a. Bossel, H. (1999), *Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications*, International Institute for Sustainable Development, VGR (2020), *Var det bättre förr? Regionrapport 2020 – Hållbar utveckling i Västra Götaland*.

täcka in mer generella perspektiv diskuteras också utfall och tendenser gällande *jämlikhet, jämställdhet, integration och övergripande regional utveckling*.

Om samhällsutvecklingen ska kunna genomlysas med utgångspunkt i ovan presenterade modell krävs såklart en grundlig kartläggning av utvecklingen inom en rad områden. Med anledning därav har nio underlagsrapporter tagits fram vid avdelning Samhällsanalys, vilka ligger till grund för denna sammanfattande rapport. Underlagsrapporterna fångar sålunda upp många av de aspekter som påverkar invånarnas välbefinnande och levnadsförutsättningar och omfattar följande teman; *Arbetsmarknad, Demografisk utveckling, Ekonomi, Kollektivtrafik och infrastruktur, Kultur och civilsamhälle, Natur och miljö, Näringsliv och innovation, Utbildning, Välbefinnande och hälsa*.⁴ Rapporterna är i huvudsak baserade på offentlig statistik, forskning, analyser från myndigheter och konsultföretag samt kunskapsunderlag från den egna organisationen.

Föreliggande rapport är disponerad enligt följande; Efter denna kortfattade inledning, där den analytiska ansatsen presenteras, följer i det första kapitlet en genomgång av den *ekonomiska dimensionen*, med fokus på tillväxt, produktion och produktivitet, innovation, finansiell stabilitet och infrastruktur. I kapitel två avhandlas den *Sociala dimensionen*, och de aspekter som står i fokus är utbildning och arbetsmarknad, inkomster, välbefinnande, hälsa och sociala relationer samt kultur och civilsamhälle. I kapitel tre följer sedan *miljödimensionen*, med särskilt fokus på biologisk mångfald, ekosystem, klimat, hälsosam miljö, hållbar produktion och konsumtion samt miljömål. I det fjärde och avslutande kapitlet presenteras så en sammanfattande diskussion, med fokus på utvecklingen i Västra Götaland.

⁴ Rapporterna finns publicerade här; [Fakta Västra Götaland - Västra Götalandsregionen](#)

Den ekonomiska dimensionen

I föreliggande kapitel avhandlas utvecklingen inom den ekonomiska dimensionen, med särskilt fokus på *ekonomisk tillväxt, produktion och produktivitet, innovationer, finansiell stabilitet och infrastruktur*. Som nämns i inledningen är läget i skrivande stund osäkert. Faktum är att svensk, liksom europeisk, ekonomi har drabbats av en rad kriser under 2000-talet, vilka har haft menlig inverkan på den ekonomiska tillväxten. IT-boomen runt millennieskiftet efterföljdes av finanskrisen 2008–2009 som fick följdverkningar in på 2010-talet. Finanskrisen medförde bl.a. att arbetslösheten fastnade på hög nivå samtidigt som produktiviteten sjönk i hela västvärlden. Omställningsförmågan visade sig dock vara förhållandevis god för svensk del och återhämtningen var relativt snabb, även om stora industriföretag som SAAB avvecklades i kölvattnet av krisen. I anslutning till detta började det föras diskussioner om en strukturkris och en stundande strukturomvandling.⁵ (Den pågående strukturomvandlingen genomlysas mer utförligt nedan i delkapitlet *Produktion och produktivitet*.) År 2020 slog pandemin till och världsekonomin var återigen i gungning. Även pandemins skadeverkningar blev mindre än först befarat för svensk del vilket bl.a. förklaras av att Sverige hade goda statsfinanser, med en låg statsskuld sett ur ett jämförande europeiskt perspektiv, samtidigt som den svenska krishantering byggde på idéer om fortsatt ekonomisk aktivitet inom bl.a. besöksnäringarna. Efter pandemin har konjunkturläget fluktuerat påtagligt. I efterdyningarna av pandemins utbudskris följde kriget i Ukraina år 2022 med en prischock i kölvattnet, respektive förändringar i världshandelspolitiken som bidrog ytterligare till ett redan problematiskt prisläge. Ett problematiskt läge som förstärktes ytterligare av USA:s och Israels attack mot Iran, och den därtill relaterade kraftiga energiprisökningen som följde av Irans nedstängning av Hormuzsundet.⁶

Ekonomisk tillväxt

Vad har då hänt med den ekonomiska tillväxten under de senaste åren? Tillväxten har fluktuerat påtagligt och svängningarna har varit större än vad som kan betecknas som normalt. Det är visserligen helt naturligt med konjunktursvängningar och återkommande hög- respektive lågkonjunkturer. Det som har skett sedan 2020-talet sticker dock ut då det är ett antal externa chocker som har påverkat den ekonomiska tillväxten.⁷ Samtliga chocker har haft inverkan på den regionala ekonomin i Västra Götaland, vilken är starkt präglad av den regionala specialiseringens särart och de ekonomiska aktiviteter som dominerar geografien. Ett talande exempel är att det i skrivande stund visar sig tydligt att införandet av tullar från bl.a. USA:s sida slår hårt mot den exportberoende västsvenska industrin, då inte minst fordonsindustrin brottas med problem på försäljningssidan.⁸ Vissa ekonomer framhåller att just Västsverige är särskilt utsatt under den nu pågående internationella handelskonflikten, då den regionala ekonomin inrymmer en betydande andel av de branscher som drabbas

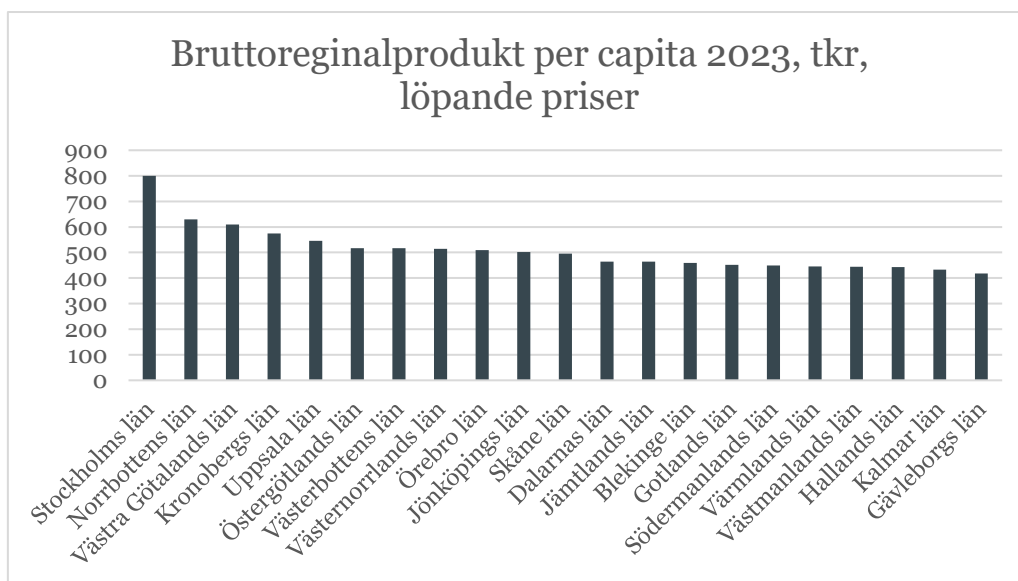
⁵ Schön, L. (2013), Tankar om cykler: Perspektiv på ekonomin, historien och framtiden.

⁶ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Ekonomi.

⁷ För en genomlysning av läget i svensk ekonomi se; [Konjunkturläget - Konjunkturinstitutet](#)

⁸ VGR analys 2025:43, Konjunkturläget kvartal 3, 2025.

särskilt hårt av införda tullar från bl.a. USA:s sida.⁹ Den regionala ekonomin har dock historiskt visat på en god omställnings- och anpassningsförmåga då investeringar i forskning och utveckling har medfört att nya näringar har växt fram och tagit marknadsandelar, medan obsoleta näringar har fasats ut. Faktum är att Västra Götaland har de högsta FoU-investeringarna av samtliga län i reda tal och näringsliv liksom offentlig sektor uppvisar en betydande investeringsvilja. (Detta vidareutvecklas nedan i delkapitlet med fokus på *Innovation*.) Ur ett jämförande svenskt perspektiv framgår dessutom i statistiken avseende Bruttoregionalprodukten (BRP) att Västra Götaland står sig väl jämfört med andra län, med ett näringsliv som fortfarande genererar stora värden.¹⁰ Med detta sagt brottas hela Sverige med ovan nämnda externa chocker och hanteringen av dessa frågor ligger högt upp på den politiska agendan i såväl Sverige som övriga EU.¹¹

Figur 1. Bruttoregionalprodukt per capita i samtliga län år 2023. Källa: SCB.

Produktion och produktivitet

Svensk ekonomi genomgår för närvarande en genomgripande omvandling, som har betydande inverkan på såväl näringsliv som offentlig sektor. Omvandlingen påverkar allt från produktionsmetoder till utbud och efterfrågan på varor och tjänster. Implementering av ny teknik är omfattande, digitaliseringen och användandet av AI är alltmer långtgående, med direkt inverkan på arbetets organisering, samtidigt som fossila bränslen successivt ersätts av el inom såväl produktion som transport. Sverige, liksom övriga EU, arbetar intensivt för att omvandla näringslivet till ett mer hållbart produktionssystem. En hållbarhet som är beroende av allt från elektrifiering av transportsystem och produktionsapparat till förändrade konsumtionsmönster och investeringar i energisystem och cirkulära affärsmodeller. Denna typ av mer

⁹ Industrins ekonomiska råd (2025), Trumps tullar och industrins konkurrenskraft.

¹⁰ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Ekonomi.

¹¹ SOU 2025:96, Flera vägar till ökat välbefinnande – Produktivitetskommissionens slutbetänkande.

genomgripande förändring definieras normalt som en *strukturomvandling*, och är ett återkommande fenomen i öppna, konkurrensutsatta ekonomier.¹²

Strukturomvandlingen är inte ett unikt svenskt fenomen utan följer i betydande utsträckning internationella cykliska mönster. Det är dock viktigt att framhålla att den regionala ekonomins särart i delar genererar unika utvecklingstrender, då omvandlingens inverkan på enskilda branscher varierar. Vissa branscher kan följaktligen utsättas för ett påtagligt omvandlingstryck under strukturomvandlingen, medan andra branscher påverkas i mindre utsträckning. Ett talande exempel gällande branscher som påverkas kraftigt av omvandlingen är fordonsindustrin, som genom elektrifieringen av transportsystemet successivt ställer om produktionen. Det regionala näringslivets sammansättning, i form av dominerande branscher, påverkar därmed graden av inverkan som strukturomvandlingen får på den regionala ekonomin.¹³

Det är viktigt att beakta att det kan dröja innan svensk ekonomi till fullo kan dra nytta av den nya tekniken. Det finns nämligen en tröghet i ekonomin, vilket bland annat förklaras av att det är kostsamt att övergå från ett system till ett annat.¹⁴ Omställningen av energi- och produktionssystemen och den därtill relaterade utfasningen av fossila bränslen är ett tydligt exempel på denna tröghet. Det finns dessutom anledning att inte ta för givet att den pågående strukturomvandlingen i alla delar kommer att generera förväntade effektivitetsvinster. Åtminstone på kort sikt. Just de kortsiktiga respektive långsiktiga perspektiven är viktigt att ha med sig då forskningen visar att vi tenderar att överskatta effekterna av ett större teknikskifte på kort sikt samtidigt som vi tenderar att underskatta effekterna av densamma på lång sikt.¹⁵ Den kortsiktiga överskattningen beror i huvudsak på att det tar tid att anpassa produktionsprocessen och därigenom till fullo dra nytta av den nya tekniken. Därmed kan eventuella produktivitetsvinster ge sig till känna först på längre sikt.¹⁶ Tillväxten i arbetsproduktivitet har stagnerat på aggregerad nivå sedan finanskrisen 2008–2009 inom såväl varu- som tjänsteproduktion (se diagram nedan). Detta indikerar just det faktum att vi befinner oss i en omvandlingsfas och det finns anledning att tro att produktiviteten kommer att öka när vi till fulla kan nyttja den nya teknikens potential.¹⁷ Med detta sagt visar nyare studier att det finns tydliga branschspecifika differenser och att tillväxten i arbetsproduktivitet redan har ökat inom enskilda branscher de senaste åren.¹⁸

¹² För en fördjupad genomgång av begreppet "strukturomvandling" se exempelvis Schön, L. (2013), Tankar om cykler: Perspektiv på ekonomin, historien och framtiden; Brynjolfsson, E. et al (2014), The Second Machine Age: Work, Progress and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies.

¹³ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Näringsliv och innovation.

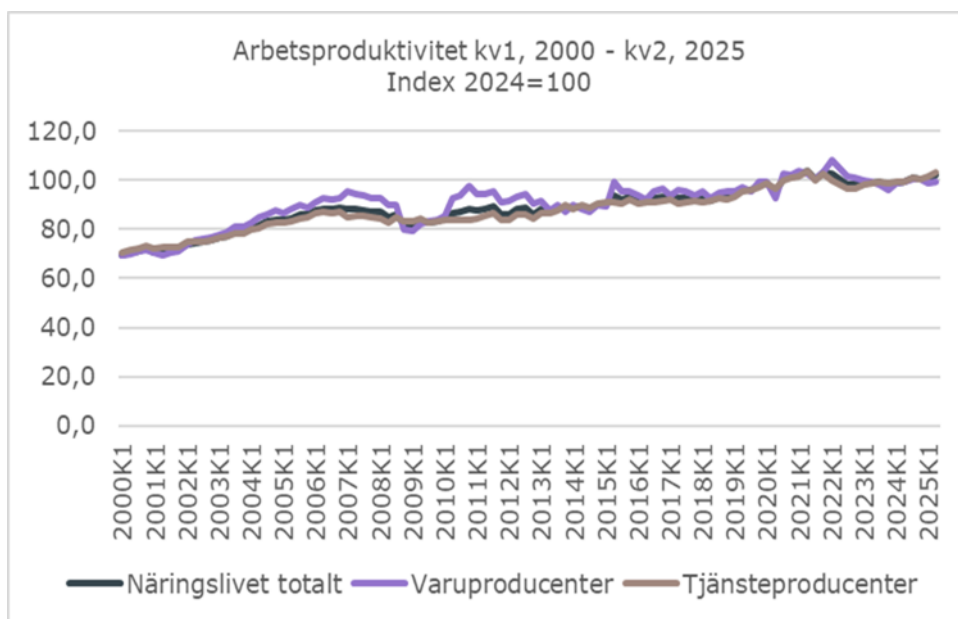
¹⁴ För en problematisering av trögheten och spårbundenhet i de ekonomiska systemen, se bl.a. North, D. C. (1997), Institutionerna, tillväxten och välståndet.

¹⁵ Detta kallas normalt Amaras lag, efter forskaren Roy Amara. Amaras lag har använts för att förklara de problem som föreligger kopplat till bl.a. nanoteknologi. Lagen lyder; "We tend to overestimate the effect of a technology in the short run and underestimate the effect in the long run."

¹⁶ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Näringsliv och innovation.

¹⁷ Se bl.a. SOU 2025: 96, Flera vägar till ökat välstånd: Produktivitetskommissionens slutbetänkande.

¹⁸ Exempelvis framhåller Industrins ekonomiska råd i sin senaste rapport inför lönebildningen 2026 att produktivitetstillväxten har varit god inom delar av industrin de senaste åren. Se Industrins ekonomiska råd (2025), Trumps tullar och industrins konkurrenskraft.

Figur 2. Arbetsproduktivitetsindex åren 2000–2025. År 2024=100. Källa: SCB.

Innovationer

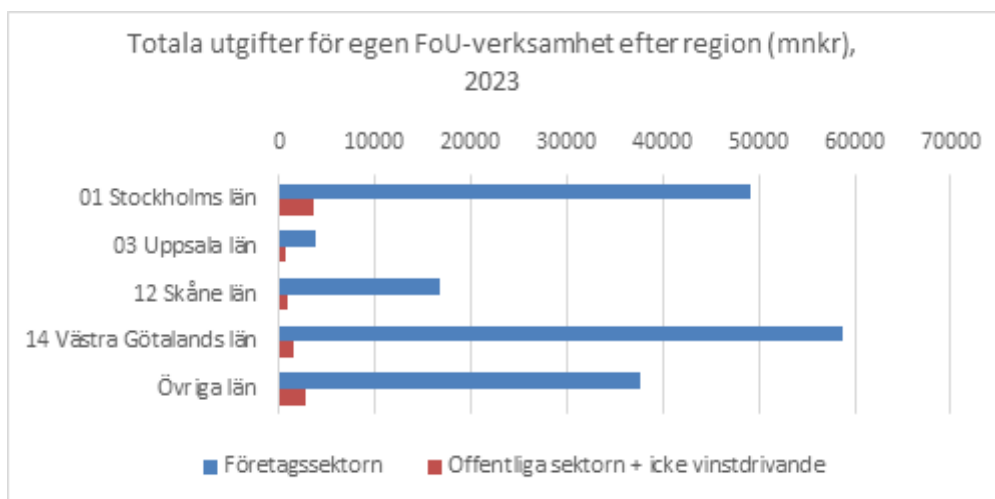
Under pågående strukturomvandling är innovationer, och implementeringen av dessa, en central aspekt som påverkar allt från organisation och produktion till produktutbud. Det är en genomgripande förändring som västsvensk ekonomi genomgår, vilken ställer stora krav på innovationssystem och forskning. Om Västra Götaland ska upprätthålla sin konkurrenskraft i förhållande till andra regioner i Europa och övriga världen, förmedlat genom bland annat ökad produktivitet, krävs således att investeringar i FoU upprätthålls och att förutsättningar skapas för en någorlunda smidig förändring av delar av näringslivet.

Med detta sagt är det värt att framhålla att Västra Götaland rankas högt i ett antal internationella innovationsmätningar. Detta tack vare tillgång till bl.a. högre utbildning, innovationsstöd där regionala medel skapar uppväxling av europeisk och nationell finansiering samt industriell finansiering. Rankingarna framhåller att det i Västra Götaland finns ett näringsliv med global räckvidd, hög forskningskapacitet och stora insatser i privat forskning, utveckling och innovation.¹⁹ Faktorer som lyfts upp som särskilda styrkor för västsvensk del i nämnda rankingar är; *Livslångt lärande, Internationell forskning, Molntjänster i företag, IKT-specialister, Samarbete mellan innovativa små- och medelstora företag, Offentlig-privat sampublicering, PCT patentansökningar.*

En betydelsefull indikator för innovation och forskning utgår ifrån hur mycket resurser som läggs på FoU-verksamhet i företagssektorn. Om vi ser till samtliga län i Sverige är Västra Götaland det län där den privata företagssektorn har de högsta utgifterna för egen FoU-verksamhet. Nivån är exempelvis betydligt högre än i Stockholms län, som har de nästa högsta utgifterna i riket (se diagram nedan.) Sammantaget består

¹⁹ Västsverige (Halland och Västra Götaland) rankas exempelvis högt i EU-kommissionens Regional Innovation Scoreboard.

innovationsförmågan i Västra Götaland till stor del av hur mycket kapital de större internationella företagen satsar på forskning och utveckling. Den FoU-verksamhet som bedrivs i Sverige är nämligen i stor utsträckning koncentrerad till just de stora bolagen. Detta innebär att småföretagens bidrag kan förefalla marginella. Just småföretagen bedöms dock fylla en särskild funktion i det västsvenska FoU-systemet. För det första kan de agera som fristående företag, vilka säljer specialiserade forskningstjänster till varuproducerande företag och industri. För det andra kan det röra sig om dotterbolag till utländska aktörer, vilka väljer att förlägga sin forskningsverksamhet till Sverige.

Figur 3. Totala utgifter (mnkr) för egen FoU-verksamhet efter region fördelat på företagssektorn och den offentliga sektorn 2023. Källa: SCB.

Finansiell stabilitet

De svenska offentliga finanserna är fortsatt starka, även om de återkommande kriserna och kraftigt ökade utgifter för utbyggnad av det svenska försvaret har haft inverkan på statsfinanserna. Detta gäller även landets kommuner och regioner, som har drabbats av betydande kostnadsökningar de senaste åren. Sverige är samtidigt ett av få länder som klarar EU:s konvergensregler gällande hur stor den samlade offentliga skulden får vara i förhållande till värdet av produktionen i landet (definierat som BNP:s storlek).²⁰

Hushållens förmögenhet sjönk till följd av högre låneräntor och allmänna prisökningar åren 2022–2023. Därefter har emellertid skattesänkningar, förmedlat via exempelvis jobbskatteavdrag, och sänkt matmoms stärkt hushållens köpkraft. Trots detta har de återkommande krisbeskeden bitit sig fast hos konsumenterna och det finns en viss ovilja att spendera i ”onödan.” Hushållen är uppenbart krismedvetna och privatsparandet har därför ökat, då det finns en tendens att vara mer återhållsam med konsumtion under kristider. Det finns dock en utbredd förhoppning bland ekonomer och politiker om att hushållen återigen ska bli mer konsumtionsvilliga, då det gynnar såväl företag som jobbtillväxt och skatteintäkter,

Regeringen räknar med ett marginellt stärkt konjunkturläge under 2026, men framhåller att svensk ekonomi befinner sig i återhämtning samtidigt som det råder stor

²⁰ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Ekonomi.

osäkerhet på den globala arenan.²¹ En osäkerhet som har direkt inverkan på inflationen. Inflationen har visserligen bromsat in och låg enligt det räntejusterade måttet KPIF på 0,8 procent i april 2026, vilket är lägre än Riksbankens mål på 2 procent. Med detta sagt har föregående års prisökningar påverkat hushållens konsumtionsutrymme och den globala osäkerheten kan på sikt medföra att inflationen återigen tar fart. Inte minst om de problem som föreligger på energiområdet fortsätter, med bl.a. nedstängning av Hormuzsundet. En kraftigt ökad inflation riskerar medföra att Riksbanken höjer styrräntan, i syfte att bromsa prisökningarna, vilket skulle leda till minskad konsumtion och minskade investeringar i företagen samt ökad arbetslöshet.²² Därtill riskerar ökad inflation att medföra kompensationskrav från arbetskraften i lönebildningen, vilket potentiellt kan generera en s.k. löne-pris-spiral där lönerna stiger som följd av ökade priser, samt att priserna stiger till följd av ökade löner.²³

Osäkerheten kring hur det geopolitiska läget och hur den globala handeln kommer utvecklas är följaktligen betydande. Hushållen riskerar hålla åtskilligt hårdare i plånboken och betydligt fler med stor skuldsättning, eller små ekonomiska resurser, kommer få svårt att klara sig på sin inkomst om det osäkra läget består. Det finns även en risk för stagflation, vilket innebär att hög inflation kombineras med hög arbetslöshet. Det som talar emot stagflation är en fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft.²⁴

Infrastruktur

En fungerande infrastruktur är en förutsättning för ett fungerande samhälle. Detta gäller allt från bostadsmarknad till energi och transporter samt digital infrastruktur. Under lång tid har vi vant oss vid att de flesta av dessa grundläggande funktioner fungerar relativt väl i det svenska samhället. Detta kan dock inte längre ses som en självklarhet.²⁵ Västra Götaland brottas i vissa delar med såväl kapacitetsbrister som storskaliga eftersläpande underhållsbehov, samtidigt som det i delar saknas kapital för att åtgärda problemen.²⁶ Allt är naturligtvis inte eftersatt, men det finns betydande problem som behöver hanteras på ett adekvat sätt om problemen inte ska bli bestående och i förlängningen direkt hämmande för Västsveriges framtida utveckling.

Vad gäller bostadsmarknaden har det under längre tid framhållits att den inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Eftersatt nybyggnation och bristfällig tillgång på billigare hyreslägenheter slår särskilt hårt mot yngre personer och hushåll med begränsade resurser. Bostäder är också den service i samhället som invånarna ser mest negativt på.²⁷ En dåligt fungerande och ojämlig bostadsmarknad skapar inlåsningseffekter som

²¹ www.regeringen.se

²² VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Ekonomi.

²³ För diskussion gällande löne-pris-spiral se bl.a. Waara, J. (2017), Conflict or Cross-Class Alliance? New Perspectives on the Swedish Model in the Labor Market from the 1930s to the 1970s; Prado, S. & Waara, J. (2018), Missed the Starting Gun! Wage Compression and the Rise of the Swedish Model in the Labour Market.

²⁴ För skattning av efterfrågetrycket på svensk arbetsmarknad se bl.a.; [Lediga jobb och rekryteringsbehov](#)

²⁵ VGR (2023), Osvuret är bäst: Regionrapport 2023 – En samlad analys av samhällsutvecklingen i Västra Götaland.

²⁶ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Kollektivtrafik och infrastruktur.

²⁷ [Den västsvenska SOM-rapporten - Västra Götalandsregionen](#)

innebär att samhället fungerar sämre ur många aspekter. Majoriteten av kommunerna i Västra Götaland uppger att de har brist på bostäder. Potentiellt höjda bolåneräntor, ökad osäkerhet om den allmänna samhällsutvecklingen och prognoser om minskad bostadsproduktion de närmsta åren bidrar ytterligare till en otillfredsställande situation. Med detta sagt framhåller Länsstyrelsen i Västra Götaland i sin senaste bostadsmarknadsanalys att det finns anledning att se med *viss* optimism på framtiden vad gäller kommande bygginvesteringar, då förhoppningen är att investeringstakten ska öka kommande år.²⁸

Den gröna omställningen och den därtill relaterade strukturomvandling, som avhandlas i kapitlet *Produktion och produktivitet*, bygger i betydande utsträckning på en ökad elanvändning. Det finns dock en rad flaskhalsar som försvårar omställningen varav bristande produktion, leveranskapacitet och stigande priser är särskilt besvärande. Svenska kraftnät bedömer att det finns risk att Sverige, från att ha varit en av Europas största exportörer, blir nettoimportör av el inom ett antal år. Detta riskerar leda till en konstant högre prisnivå än vad vi tidigare vant oss vid. Elpriserna är i skrivande stund återigen uppe på väldigt höga nivåer och såväl politiker som forskare uttrycker oro för prisutvecklingen på energiområdet. Stamnäten för el behöver byggas ut i snabbare takt och förutsättningarna för närstående inhemsk produktionsökning måste säkerställas.²⁹

Västra Götaland har en välutvecklad transportinfrastruktur med vägar, järnvägar, hamnar och flygplatser (se karta nedan), men också flera områden med kapacitetsbrister och underhållsbehov. Pendling är vanligt, särskilt till och från Göteborg, och majoriteten av resorna sker med bil. Kollektivtrafiken spelar en viktig roll men påverkas av faktorer som pris, restid och tillgänglighet. Tillgängligheten till arbete, service och kultur varierar beroende på geografiska förutsättningar, där landsbygden ofta har sämre förbindelser. Godstransporter och logistik är en viktig del av regionens ekonomi, särskilt via Göteborgs hamn. Vad gäller just godstransporter krävs stora investeringar i det västsvenska transportsystemet och flera större satsningar är i uppstartsfasen. Satsningar som även omfattar persontransporter. Arbetet med västlänken fortgår, vilket vid färdigställande kommer att vara avlastande för befintlig tågtrafik.³⁰ Därtill har beslut fattats om dubbelspårig järnväg mellan Göteborg och Borås, med stopp vid Landvetter flygplats, vilket kommer att underlätta pendlingen mellan två av länets större städer.³¹ Regeringen beslöt även våren 2026 att avsätta medel för att säkerställa att det byggs en tvåfilig motorväg hela vägen mellan Stockholm och Göteborg, via utbyggnad av riksväg 40 mellan Ulricehamn och Jönköping, vilket kommer underlätta såväl godstransport samt privat resande. Vad sistnämnda infrastrukturprojekt beträffar är byggstart ej fastställd.³²

²⁸ Länsstyrelsen Västra Götaland (2025), Regional bostadsmarknadsanalys 2025.

²⁹ VGR (2025), Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland: En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv.

³⁰ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Kollektivtrafik och infrastruktur.

³¹ För information gällande tågförbindelse Göteborg-Borås, se bl.a.; [Ny järnväg Göteborg-Borås och Bibana Mölnlycke - www.trafikverket.se](#).

³² För information gällande utbyggnad av riksväg 40, se bl.a.; [Stora satsningar på underhåll såväl som nya projekt när regeringen beslutar om ny nationell plan för Sveriges transportinfrastruktur - Regeringen.se](#)

Figur 4. Transportinfrastruktur i Västra Götaland: vägar, järnvägar, hamnar och kombiterminaler. Källa: [Godstransportstrategin](#).

När det gäller den digitala infrastrukturen är situationen över lag bra, även om utbyggnaden av 5G kan upplevas som långsam i Sverige jämfört med många andra länder. Detta är dock föga förvånande då Sverige är ett förhållandevis glesbefolkat land, vilket även gäller delar av Västra Götaland. Det tar således tid att bygga ut 5G i den mån att det tillgängliggörs för samtliga medborgare. Den stora frågan kopplat till den digitala infrastrukturen handlar dock primärt om hur de digitala möjligheterna ska kunna nyttjas på ett bättre sätt för att underlätta för olika typer av verksamhet, förmedlat genom olika former av service och digitala lösningar, och i förlängningen bidra till en ökad produktivitet. En annan viktig aspekt kopplat till den digitala infrastrukturen är behovet av att erbjuda lösningar som görs säkra för påverkan från utomstående samtidigt som invånarnas integritet bevaras.

Den sociala dimensionen

I föreliggande kapitel avhandlas utvecklingen inom den sociala dimensionen, med särskilt fokus på *utbildning* och *arbetsmarknad*, *inkomster*, *välbefinnande*, *hälsa* och *sociala relationer* samt *kultur* och *civilsamhälle*. Betydande delar av den sociala dimensionen är direkt påverkad av aspekter som belyses i kapitlet ovan gällande den ekonomiska dimensionen. De senaste årens utveckling, där återkommande kriser har skapat en osäkerhet för medborgarna och påverkat levnadsvillkoren, präglar följaktligen utvecklingen i föreliggande dimension. Talande exempel på detta är att arbetslösheten har ökat, reallönerna minskade till följd av hög inflation åren 2022–2023 och synen på framtiden är mer pessimistisk än tidigare. Särskilt bland unga personer. Om utvecklingen ska vända uppåt krävs att den osäkerhet som föreligger på den globala arenan övergår i mer stabila mellanstatliga relationer, vilket skulle få direkt positiv inverkan på liv och leverne för medborgarna i Västra Götaland.

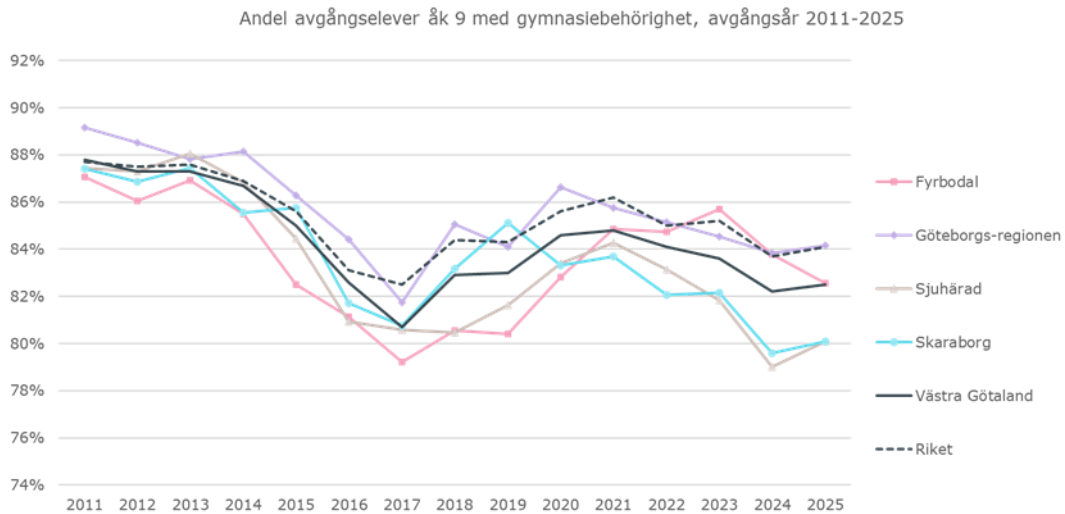
Utbildning

Utbildningsnivån i Västra Götaland har ökat successivt sedan mitten av 1900-talet. Fram till 1960-talet hade en betydande andel av befolkningen endast folkskole-/grundskoleutbildning. Idag däremot har majoriteten av befolkningen antingen en gymnasial utbildning eller eftergymnasial utbildning. Detta förklaras primärt av förändrade kompetenskrav på svensk arbetsmarknad. I skrivande stund råder exempelvis stor efterfrågan på såväl gymnasialt yrkes- och vårdutbildade som eftergymnasialt utbildade inom vård, skola, data/IT och ingenjörsyrken (efterfrågan på arbetskraft avhandlas ytterligare i delkapitlet *Arbetsmarknad* nedan.) Däremot är det begränsad efterfrågan på förgymnasialt utbildade, då många enklare jobb har försvunnit under de senaste decennierna. Kraven på formell utbildningsnivå har följaktligen ökat inom många branscher, genom bl.a. krav på yrkeslegitimation, vilket får effekter för lågutbildades sysselsättningsmöjligheter (personer med endast grundskoleutbildning eller kortare utbildning än 9-årig grundskola.)³³

Det bor drygt 1 miljon människor i Västra Götaland i åldrarna 20–64 år. Omkring 10 procent av dessa har endast en förgymnasial utbildning, varav utrikes födda är kraftigt överrepresenterade. För att minska tillströmningen till gruppen av individer som kan anses ha en otillfredsställande utbildningsbakgrund arbetats det aktivt inom såväl region som kommuner med att få unga att gå ut grundskolan med gymnasiebehörighet, vilket är betydande för kompetensförsörjningen. Det finns dock flera aspekter av att elever fullföljer sina studier än de rent samhällsekonomiska, eftersom det på individnivå har visat sig att en adekvat utbildningsbakgrund med efterföljande etablering på arbetsmarknaden är en skyddsfaktor mot bl.a. psykisk ohälsa, kriminalitet och socialt utanförskap. En livsinkomst baserad på förvärvsarbete är

³³ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Utbildning; Sandberg, P. & Waara, J. (2013), Industri och arbetsmarknad i förändring – Den västsvenska regionen 1945–2010.

ytterligare en faktor i sammanhanget, då kvalificering till olika ersättningssystem som exempelvis pension är direkt beroende av beskattad förvärvsinkomst.³⁴

Figur 5. Tidsserie över andel avgångselever årskurs 9 med gymnasiebehörighet per kommunalförbundsområde, riket och länet. Avgångsår 2011–2025. Källa: Skolverket.

Som nämnts ovan har det alltså skett en kraftig ökning av befolkningens utbildningsnivå de senaste decennierna. I gruppen 25–65 år har hela 47 procent idag någon form av eftergymnasial utbildning.³⁵ För tio år sedan var motsvarande siffra ungefär 40 procent.³⁶ Den kraftiga ökningen av andelen eftergymnasialt utbildade kan i huvudsak förklaras av en åldersaspekt, då de generationer som nyligen har gått i pension hade lägre grad av eftergymnasial utbildning. När dessa lämnar arbetskraften påverkas således andelen eftergymnasialt utbildade i den arbetsföra delen av befolkningen som helhet.

Utbildningsnivån är som högst i storstadsområden och lägst på landsbygden och kvinnor väljer att utbilda sig i större utsträckning än män. (Andel eftergymnasialt utbildade per kommun i Västra Götaland se karta nedan.) Vidare är andelen som väljer en eftergymnasial utbildning som är längre än tre år också högre för kvinnor. Samtidigt är det fortfarande så att gruppen som är forskarutbildade till övervägande del består av män.³⁷

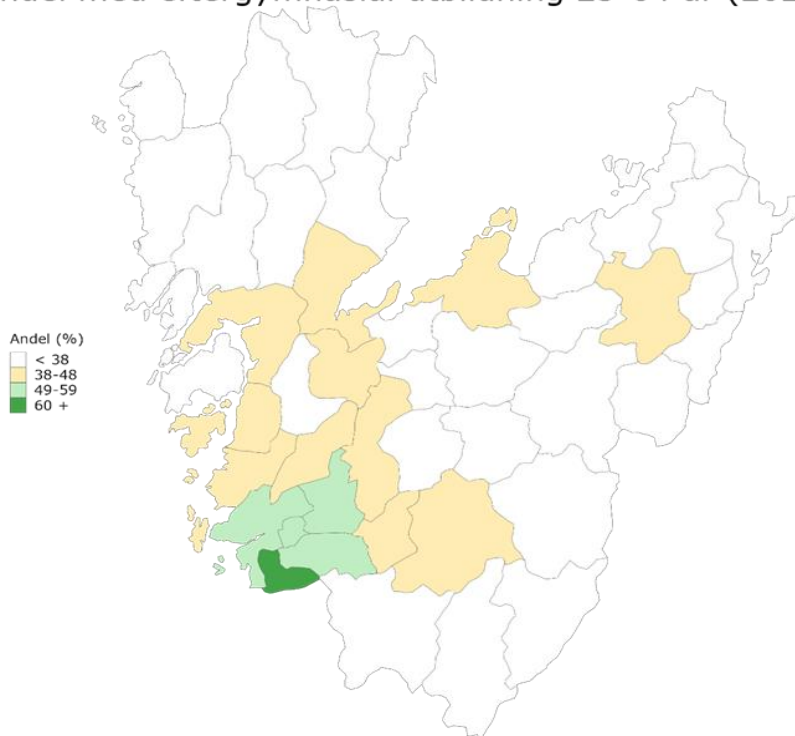
³⁴ VGR (2018), Det är i det lokala man finner komplexiteten: Betydelsen av migrationsbakgrund, socioekonomiska och strukturella faktorer för skolmisslyckanden. VGR finansierar för tillfället en forskargrupp som via WEXUS kartlägger delar av den problematik som redogörs för i texten ovan.

³⁵ SCB, Befolkningens utbildning 2024 Temarapport 2025:3

³⁶ VGR (2023), Osvuret är bäst: Regionrapport 2023 – En samlad analys av samhällsutvecklingen i Västra Götaland.

³⁷ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Utbildning.

Andel med eftergymnasial utbildning 25-64 år (2024)

Figur 6. Karta över Västra Götalands kommuner och hur stor andel av befolkningen 25–64 år som har eftergymnasial utbildning 2024. Källa: SCB.

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden inrymmer flera olika utvecklingsmönster våren 2026; Det råder arbetskraftsbrist samtidigt som en stor grupp individer har svårt att erhålla permanent sysselsättning på den öppna konkurrensutsatta arbetsmarknaden, då de saknar en kompetens som efterfrågas av arbetsgivarna.³⁸ Därtill medför ett förhållandevis svagt konjunkturläge att efterfrågetrycket på arbetsmarknaden är något dämpat och arbetslösheten är något högre än vad som kan betecknas som normalt. Trots ett svagt konjunkturläge upprätthålls en hög sysselsättningsgrad och i åldersgruppen 20–64 år är närmare 80 procent sysselsatta i Västra Götaland, vilket är en något större andel än riket som helhet.³⁹

Eftersom det råder en utbredd arbetskraftsbrist samtidigt som en stor grupp individer fastnar i arbetslöshet finns det anledning att titta närmare på arbetskraftsutbudet, vilket inrymmer såväl en kvantitativ som en kvalitativ aspekt.⁴⁰ Vad gäller den *kvantitativa* aspekten har befolkningen successivt ökat under längre tid i Västra Götaland, liksom i övriga Sverige. Befolkningstillväxten har dock varierat över tid, vilket framför allt förklaras av stora skillnader mellan åren i nettomigration men även av varierande balans mellan döds- och födelsetal. Befolkningsökningen kan antas ha

³⁸ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Arbetsmarknad.

³⁹ Uppgifter avseende sysselsättningsgrad är hämtade från Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) som sammanställas av SCB. Sysselsättningsökningen har varit särskilt påtaglig inom gruppen utrikes födda under senare år.

⁴⁰ Björklund, A. et al (2014), Arbetsmarknaden.

haft en positiv inverkan på arbetskraftsutbudet, men för att avgöra i vilken utsträckning det förhåller sig på så vis krävs att hänsyn tas till befolkningens sammansättning. Inte minst vad åldersstruktur och utbildning beträffar.

I Västra Götaland väntas andelen äldre (67 år och äldre) öka kraftigt under de kommande åren. Samtidigt är födelsetalen låga, vilket på sikt innebär att färre unga kommer in på arbetsmarknaden. Dessutom är ökningen svag i den åldersgrupp där flest arbetar (20–67 år). Detta innebär att det finns utmaningar på arbetsmarknadens utbudssida när det gäller antalet personer i arbetsför ålder. Arbetskraftsbristen riskerar att förvärras framöver, eftersom antalet personer i arbetsför ålder inte ökar i samma takt som andelen äldre i befolkningen.⁴¹

Andel av åldersgrupp	År			
	2024	2029	2034	2039
0-5	6.3%	5.7%	5.8%	6.1%
6-19	16.2%	15.6%	14.4%	13.6%
20-67	60.3%	60.7%	60.7%	60.5%
68-79	11.3%	10.9%	11.6%	12.0%
80+	5.9%	7.1%	7.5%	7.8%
Totalsumma	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

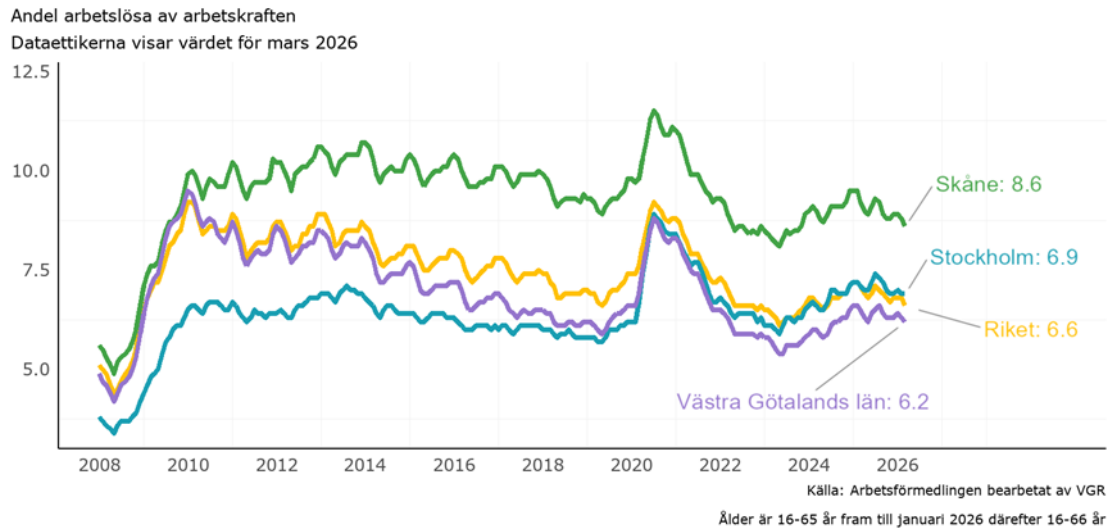
Figur 7. Andel av befolkningen i Västra Götaland per åldersgrupp. Utfall 2024, prognos åren 2029, 2034, 2039. Källa: Västra Götalandsregionen befolkningsprognos 2025.

Som nämnts ovan finns även en *kvalitativ* aspekt av arbetskraftsutbudet, förmedlat genom humankapitalet (formell kompetens i form av utbildning och andra kunskaper som kan betraktas som ekonomisk resurs), vilken påverkar enskilda individers konkurrenskraft och förmåga att erhålla sysselsättning. Personer som saknar en adekvat utbildningsbakgrund har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.⁴² Av de inskrivna arbetslösa i Västra Götaland har cirka 22 800 varit utan arbete i 12 månader eller mer. Av dessa tillhörde cirka 18 000, motsvarande cirka 80 procent, grupper av arbetslösa som av Arbetsförmedlingen klassificerats som att ha "svag konkurrensförmåga" primärt p.g.a. begränsad utbildningsbakgrund. Inom gruppen med svag konkurrensförmåga är utomeuropeiskt födda kraftigt överrepresenterade.⁴³ Det finns en rad försvårande faktorer vad gäller den aktuella gruppens arbetsmarknadsintegration, varav utbildningsbakgrund och språkbarriärer är av central betydelse. Samtidigt är det värt att framhålla att sysselsättningsgraden har ökat påtagligt inom gruppen utrikes födda under de senaste åren och i delar går utvecklingen åt rätt håll vad arbetsmarknadsintegrationen beträffar.

⁴¹ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Demografi.

⁴² Sandberg, P. & Waara, J. (2013) Industri och arbetsmarknad i förändring – Den västsvenska regionen 1945–2010.

⁴³ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Arbetsmarknad.

Figur 8. Andel arbetslösa av arbetskraften 16–66 år, mars 2026. Källa: Arbetsförmedlingen.

Med anledning av att det råder arbetskraftsbrist finns det också anledning att se till efterfrågan på arbetskraft. Den samlade efterfrågan på arbetskraft styrs i huvudsak av efterfrågan på varor och tjänster, vilket i sin tur påverkas av bl.a. konjunkturläget i Sverige och omvärlden. Därtill är teknologiska skiften av betydelse för efterfrågetrycket på arbetsmarknaden, då ny teknik kan minska efterfrågan på vissa kompetenser samtidigt som nämnda skiften tenderar att medföra framväxt av efterfrågan på nya former av kompetens.⁴⁴ Teknikskifte som följer i kölvattnet av den nu pågående strukturomvandlingen - med ökad grad av automatisering, digitalisering och elektrifiering - har inverkan på arbetskraftsbristen, då det i delar saknas personer med den kompetens som efterfrågas för att till fullo genomföra pågående omställning. Därtill råder en mer generell arbetskraftsbrist inom både privat och offentlig sektor. Efterfrågetrycket på arbetsmarknaden har som nämnts ovan visserligen dämpats något de senaste åren till följd av lågkonjunkturen. Det är dock rimligt att anta att efterfrågetrycket successivt kommer öka till följd av ett förbättrat konjunkturläge, vilket i sin tur innebär att bristen på arbetskraft kommer förvärras på lite längre sikt.⁴⁵ Detta är en betydande utmaning för såväl privat som offentlig sektor under kommande år och den grupp som enligt Arbetsförmedlingen anses ha en ”svag konkurrensförmåga” måste mobiliseras via utbildningsinsatser om arbetskraftsbristen ska kunna överbryggas. Detta gäller inte minst gruppen utrikesfödda, som i delar kan betraktas som en outnyttjad arbetskraftsreserv. En förbättrad arbetsmarknadsintegration är följaktligen avgörande för den framtida kompetensförsörjningen.⁴⁶

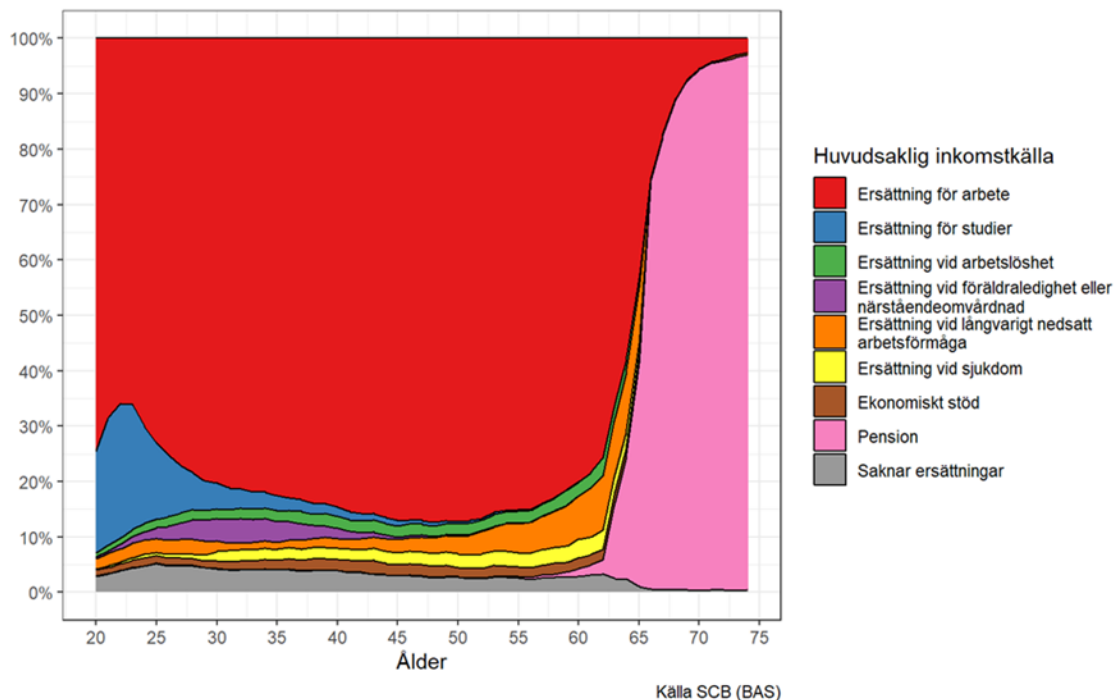
⁴⁴ För en genomlysning av efterfrågan på arbetskraft se Björklund et al (2014), Arbetsmarknaden.

⁴⁵ Skattningar av arbetskraftsbristen görs i bl.a. SCB (2025), Regionala trender och prognoser – med sikte på 2024; SCB (2025), Lediga jobb och rekryteringsbehov. Problematisering av rådande arbetsmarknadsläge görs i bl.a. VGR Analys (2017), Arbetskraftsbristen – Potentiella konsekvenser och till buds stående lösningar.

⁴⁶ Diedrich, A. (2023), Organising Integration: Some Conclusions and Directions for the Future.

Inkomster

Befolkningen i Västra Götalands inkomster är av betydande intresse då inkomsten påverkar enskilda individers levnadsbetingelser. I statistiken som redovisas i diagrammet nedan visualiseras befolkningens huvudsakliga inkomstkälla under ett enskilt år (2023) efter ålder. Som nämnts ovan inrymmer arbetskraftsutbudet en kvalitativ aspekt som tenderar att ha direkt inverkan på enskilda individers arbetsmarknadsanknytning och inkomst. Detta innebär, något förenklat, att personer i arbetsför ålder med en för svensk arbetsmarknad adekvat utbildning i huvudsak har förvärvsarbete som inkomstkälla. Förvärvsarbete är också över lag den dominerande inkomstkällan i åldersgruppen 20–65 år. Det finns därtill en grupp personer som försörjs av arbetslöshetsersättning, men det är låga andelar av befolkningen som har sin huvudsakliga inkomst från arbetslöshetsersättning. Detta kan tyckas förvånande eftersom arbetslösheten är förhållandevis hög, men det förklaras av att relativt få är arbetslösa så pass lång tid att arbetslöshetsersättning blir den huvudsakliga inkomstkällan under ett helt år. Nämnvärt är också att andelen sysselsatta över 65 år har ökat under senare år, men det är fortfarande endast en liten andel av befolkningen äldre än 65 år som har förvärvsarbete som sin huvudsakliga inkomstkälla. Sålunda utgör pensionen oftast huvudinkomst för aktuell grupp.⁴⁷

Figur 9. Invånare 20–74 år i Västra Götaland år 2023. Huvudsaklig inkomstkälla efter ålder. Källa: SCB (BAS).

Det finns som nämns ovan också en stor grupp individer som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden av olika skäl, vilket påverkar deras huvudinkomstkälla. Dessa personer försörjs av olika former av ersättningar som exempelvis ekonomiskt bistånd, alternativt familjemedlemmar. Ofta betraktas "personer som varken arbetar eller

⁴⁷ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Arbetsmarknad.

studerar” som ett ungdomsfenomen, men andelen är faktiskt större bland 25-åringar än bland 20-åringar.⁴⁸ Andelen är sedan relativt stabil från 25 års ålder fram till omkring 55-årsåldern, då den ökar, framför allt av hälsorelaterade orsaker. Bortsett från studier i yngre åldrar är ohälsa därtill den dominerande orsaken till att människor står utanför arbetskraften, det vill säga varken förvärvsarbetar eller är arbetslösa.⁴⁹

Av betydande intresse är att det finns en relativt stor grupp individer som helt saknar inkomster. Denna grupp domineras av utrikesfödda. Många av dessa antas ha emigrerat utan att anmäla det till Skatteverket, vilket gör att de tillfälligt finns kvar i folkbokföringen innan de rensas bort. (Det finns naturligtvis också inrikes födda som har lämnat Sverige utan att detta har registrerats i våra system.)⁵⁰

Om vi ser till vilka huvudsakliga inkomstkällor män och kvinnor har framgår tydliga könsskillnader. Kvinnor studerar längre tid än män och har därmed studielån/bidrag som huvudinkomst högre upp i åldern och nästan bara kvinnor tar ut föräldraförsäkring i så stor utsträckning att den blir huvudinkomst under året. En väsentligt högre andel kvinnor än män har sin huvudinkomst från ersättningar relaterade till ohälsa (sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning). En större andel män arbetar långt upp i åldern, vilket kan antas hänga samman med kvinnors högre ohälsotal samt att en större andel män än kvinnor är egenföretagare, vilka ofta fortsätter bedriva verksamhet efter ordinarie pensionsålder.⁵¹

Inkomstskillnaderna har ökat under senare decennier och denna utveckling ser ut att fortskrida. Det är med anledning därav också av intresse att se till hur invånarna bedömer att de klarar sig på sin inkomst i relation till inkomstens storlek (se diagram nedan.)⁵² Sammantaget uppger 69 procent att de klarar sig mycket eller ganska bra ekonomiskt, medan 12 procent anger att de har det ganska dåligt eller mycket dåligt.

Figuren nedan visar att det finns tydliga skillnader mellan olika inkomstgrupper i Västra Götaland gällande hur den egna ekonomiska situationen upplevs. Den största skillnaden framträder i jämförelsen mellan olika inkomstnivåer. Bland personer som tjänar under 15 000 kronor i månaden uppger endast 38 procent att de klarar sig bra, medan 30 procent upplever att de har svårt att klara sig på sin inkomst. I den grupp som tjänar mest, över 45 000 kronor, är situationen omvänd: 91 procent klarar sig bra och påtagligt få har svårt att leva på sin inkomst.

Yngre personer har svårare att klara sig på sin inkomst än äldre. Bland 16–29-åringarna tycker 16 procent att de klarar sig ganska eller mycket dåligt på sin inkomst. Många unga har tillfälliga jobb, lägre inkomster eller studerar, vilket påverkar ekonomin. Skillnaderna mellan kvinnor och män är över lag små, men något fler män än kvinnor uppger att de klarar sig bra på sin inkomst.

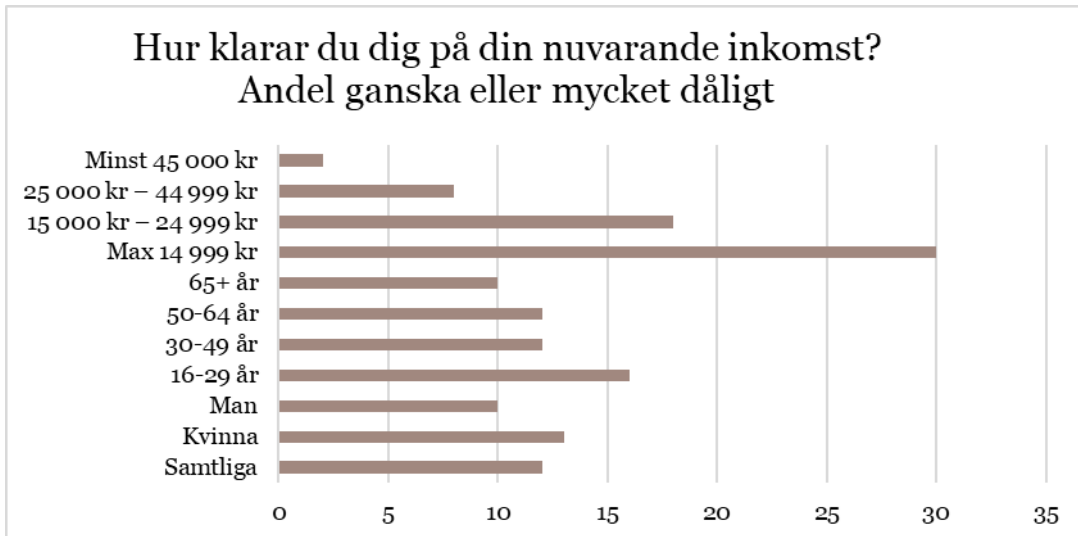
⁴⁸ Gruppen kallas normalt UVAS (Unga som varken arbetar eller studerar.)

⁴⁹ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Ekonomi.

⁵⁰ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026, Arbetsmarknad.

⁵¹ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026, Arbetsmarknad.

⁵² IFAU (2025), Inkomstjämlighet i Sverige 1990–2021: Trender och förklaringar.

Figur 10. Hur klarar du dig på din nuvarande inkomst? Källa: Västsvenska SOM-undersökningen 2024.

Välbefinnande, hälsa och sociala relationer

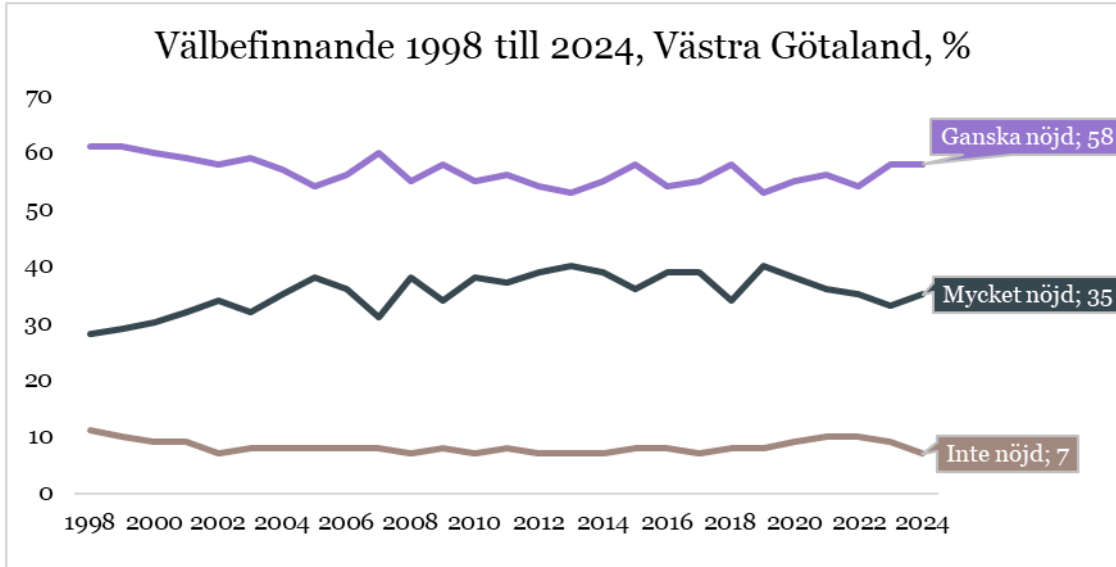
Välbefinnande handlar i grund och botten om hur människor upplever sitt liv och sitt leverne och i vilken utsträckning de upplever sig ha en god hälsa, en meningsfull vardag, ekonomisk trygghet och goda sociala relationer. Välbefinnandet i Sverige ligger högt i ett jämförande internationellt perspektiv. De nordiska länderna, inklusive Sverige, tillhör de länder där människor är mest nöjda med livet.⁵³ Sverige har generellt sett god hälsa och hög medellivslängd samtidigt som Sverige skattas lågt vad ett betydande antal riskfaktorer beträffar. Detta bidrar till goda förutsättningar för välbefinnande. Samtidigt pekar bl.a. OECD på att en relativt stor andel svenskar själva uppger att de känner sig deprimerade, och självmordstalen ligger något över OECD-genomsnittet. Därtill finns problem vad barn och unga vuxnas psykiska mående beträffar.⁵⁴

Välbefinnandet för invånarna i Västra Götaland är i nivå med riksgenomsnittet och sett till de senaste 25 åren är förändringarna avseende välbefinnande förhållandevis små.⁵⁵ Andelen som är ”mycket nöjda” med sina liv har varierat mellan 28–40 procent med särskilt höga värden under de första fem sex åren på 2010-talet. En period när utvecklingen i allmänhet var positiv och stabil såväl socialt som ekonomiskt. År 2024 var en av tre invånare ”mycket nöjda” med sitt liv. Andelen som ”inte är nöjda” med sina liv har samtidigt legat runt tio procent under hela mätperioden (se diagram nedan.)

⁵³ Detta framgår bl.a. av The World Happiness Report och European Social Survey.

⁵⁴ OECD (2025), Health at glance: Sweden.

⁵⁵ Ett undantag är effekterna av 1990-talskris, vars efterverkningar fortlevde en bit in på 2000-talet vad välmående beträffar. Det andra undantaget är utvecklingen i samband med pandemi och inflationskrisen 2022–2023, som har medfört att det under de senaste fem åren har funnits en svagt negativ trend i andelen som är mycket nöjda med livet.

Figur 11. Välbehinnande i Västra Götaland åren 1998–2024. Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2024.

Barnens välbehinnande i Västra Götaland ger en blandad bild, med fog för oro. Exempelvis är en alldeles för stor andel missnöjda med sig själva. Vad gäller just denna aspekt är det dock skillnaderna betydande kommunerna emellan. Exempelvis uppger omkring 5 procent att de är missnöjda med sig själva i Gullspång, medan motsvarande siffra i Färgelanda är 23 procent. När det gäller skolan varierar samtidigt andelen som inte trivs från cirka 3–5 procent i vissa kommuner upp till omkring 9–12 procent i andra kommuner.⁵⁶

Vad gäller graden av psykisk ohälsa bland barn föreligger också betydande skillnader kommunerna emellan. I vissa kommuner uppger omkring 10 procent av barnen att de ofta känner sig oroliga, medan motsvarande siffra i andra kommuner är hela 24 procent. Andelen som uppger att de saknar en vuxen att prata om viktiga saker med varierar mellan 7 och 18 procent i kommunerna.

En central del av människors välbehinnande är hälsan. Hur man själv upplever sitt allmänna hälsotillstånd är visserligen ett enkelt, men likväl viktigt, hälsomått. Invånarna i Västra Götaland skattar över lag sin hälsa som god och medelvärdet är 7 på en 10-gradig skala. En jämförelse över tid visar att andelen som uppger bästa möjliga hälsa (värde 10) är lägre 2024 än 2004. Detta följer en trend som har syns under flera år och som hänger ihop med en åldrande befolkning. Det finns ett tydligt samband mellan ålder och självskattad hälsa: yngre personer (16–29 år) skattar sin hälsa högst, medan personer över 65 år skattar sin hälsa lägst. Detta är föga förvånande då hälsan succesivt försämras med åren, och ett antal åldersrelaterade sjukdomar påverkar det allmänna måendet.⁵⁷

Det är dock inte enbart ålder som påverkar hur människor skattar sin hälsa. Faktorer som utbildning och inkomst är också av betydelse. Kort och gott kan det konstateras att hälsan förbättras med hög utbildning och hög inkomstnivå. Ojämlighet i hälsa kan alltså förstås utifrån att olika socialgrupper har olika tillgång till resurser och livsvillkor

⁵⁶ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Hälsa och välbehinnande.

⁵⁷ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Hälsa och välbehinnande.

som påverkar hälsan. Utbildning är en central resurs, medan inkomst har en mer indirekt betydelse genom att den sätter ramarna för materiell levnadsstandard och människors handlingsutrymme.⁵⁸

Sammantaget visar resultaten att hälsan i Västra Götaland är god, men att hälsoklyftorna består. Skillnader kopplade till ekonomi, utbildning, ålder och boendeyråde är tydliga och har inte minskat över tid.⁵⁹ Detta innebär att regionen står inför långsiktiga utmaningar i arbetet för en mer jämlik hälsa.

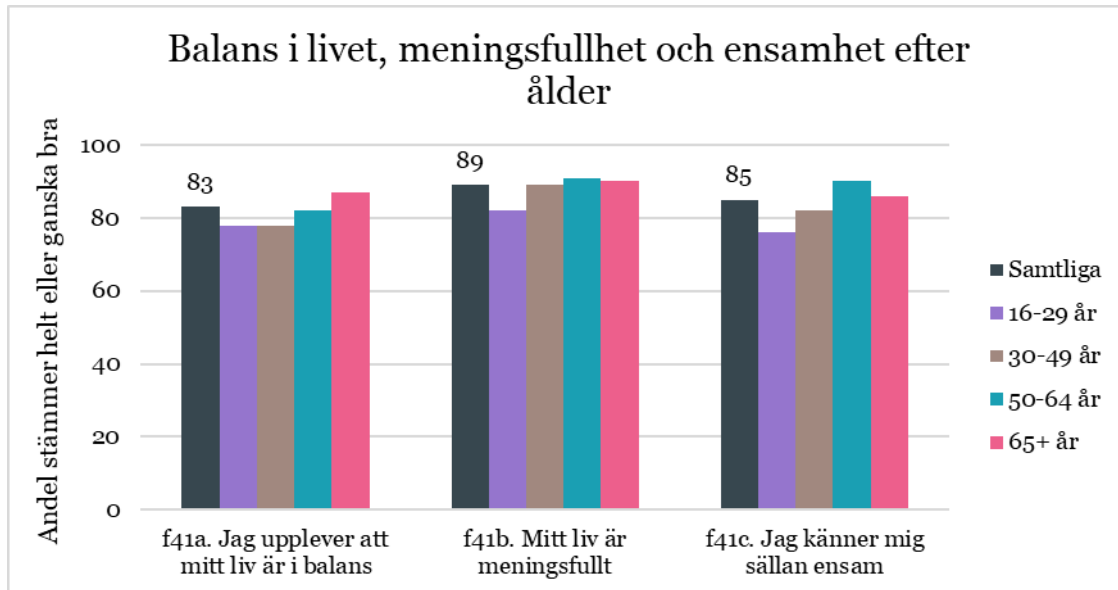
Relaterat till det allmänna välbefinnandet och hälsa finns det även anledning att se till självupplevd meningsfullhet. I den västsvenska SOM-undersökningen 2024 fick invånarna ange i vilken grad de upplever meningsfullhet, balans i livet och ensamhet (se diagram nedan.) Ungefär 89 procent uppgav ”stämmer helt” eller ”stämmer ganska bra” när de tillfrågades om huruvida livet känns meningsfullt. Däremot är känslan av balans i livet svagare och 83 procent svarade att detta ”stämmer helt” eller ”stämmer ganska bra.” Sammantaget kan detta tolkas som att många känner meningsfullhet, men inte nödvändigtvis full harmoni i vardagen. Upplevelsen av balans hänger ofta ihop med hur mycket kontroll man har över sin tid, hur stressig vardagen är och vilka möjligheter man har till återhämtning. Vad gäller frågan huruvida man sällan känner sig ensam angav slutligen 85 procent ”stämmer helt” eller ”stämmer ganska bra.”

Upplevelsen av meningsfullhet, balans i livet och ensamhet skiljer sig mellan olika grupper. Personer med hög inkomst (samt hög utbildning) upplever oftare att deras liv är i balans, meningsfullt, samt att de sällan känner sig ensamma i jämförelse med personer med låg inkomst (samt låg utbildning).

Bland yngre vuxna, särskilt i åldern 16–29 år, upplevs i något lägre grad en god balans i livet, meningsfullhet och att de sällan känner sig ensamma. Var femte invånare i åldern 16 till 29 år i Västra Götaland ser inte livet som meningsfullt, vilket är oroväckande. (Se diagram nedan). Samtidigt är det de yngre som oftare berättar att de gjort något intressant under den senaste veckan, vilket visar att meningsfullhet kan betraktas på olika sätt i olika ut i olika åldrar.

⁵⁸ Bland annat Folkhälsomyndigheten (2024), Folkhälsan i Sverige 2024: ökar eller minskar ojämlikheten? och Socialstyrelsen (2024); Tillståndet och utvecklingen inom hälso-, sjuk- och tandvård - Lägesrapport 2024

⁵⁹ Den västsvenska SOM-undersökningen 2024.

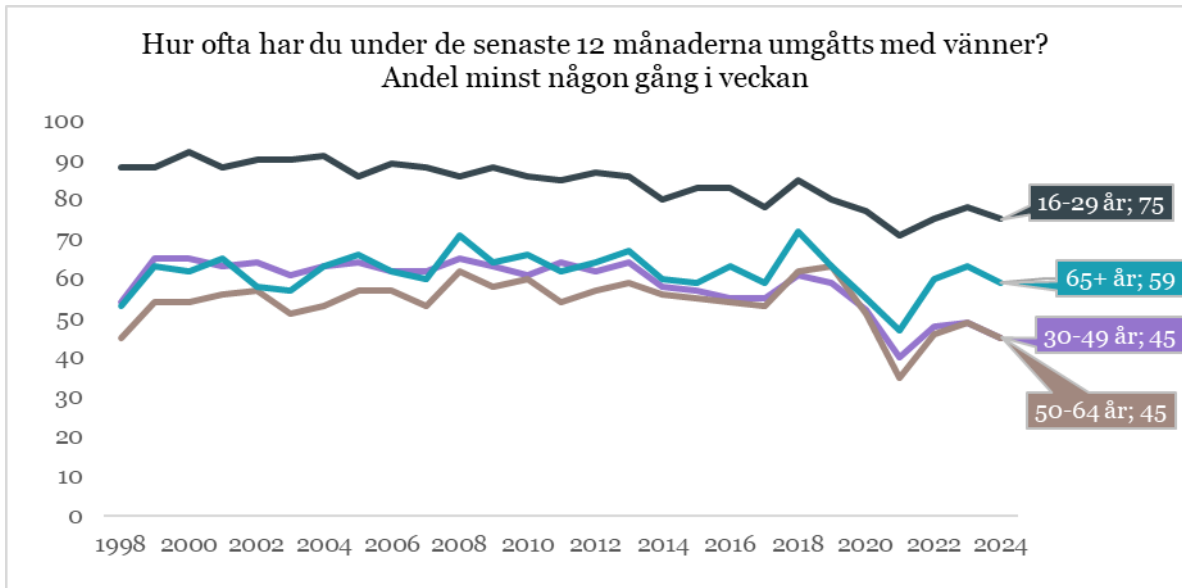

Figur 12. Balans i livet meningsfullhet och ensamhet efter ålder år 2024. Källa: Västsvenska SOM-undersökningen 2024

Slutligen finns det anledning att se till sociala relationer, vilket är brett och komplext område med betydande inverkan på välbefinnandet. Det handlar bl.a. om hur väl vi tycker att vi blir bemötta av andra, hur ofta vi umgås med andra människor, om vi känner samhörighet och tillit, samt om vi har tillgång till stöd i olika situationer i livet.

Bland personer som är ”mycket nöjda” eller ”ganska nöjda” med livet umgås ungefär 93 procent med vänner minst en gång i veckan. Motsvarande siffra bland dem som ”inte särskilt nöjda” eller ”inte alls är nöjda” med livet är sju procent. Detta tyder på att regelbunden kontakt med vänner har en betydande inverkan på livstillfredsställelsen. Det är dock svårt att avgöra om socialt umgänge leder till bättre välbefinnande eller om människor som mår bra umgås mer frekvent med sina vänner.⁶⁰ Slutligen är ett beaktansvärt faktum att vi inte umgås lika mycket med våra vänner som tidigare (se diagram nedan). Andelen som uppger att de umgås minst en gång i veckan med sina vänner har minskat över tid. Den enda gruppen som är någorlunda konstant över tid är gruppen över 65 år. Det är samtidigt betydligt vanligare att yngre personer umgås med sina vänner än vad personer i arbetsför ålder gör. Detta är föga förvånande då sistnämnda grupp tenderar att fokusera på aspekter som exempelvis familjebildning och karriär.

⁶⁰ VGR Analys (2025), Vad vi vet om välbefinnande: Fyra pelare för Det goda livet.

Figur 13. Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna umgåtts med vänner. Andel som uppger att de gjort så minst någon gång i veckan. Källa: 1 Västsvenska SOM-undersökningen 2024.

Kultur och civilsamhälle

I relation till ovan nämnda aspekter som berör välbefinnande, hälsa och sociala relationer finns det anledning att belysa kultur och civilsamhälle. Såväl kulturen som civilsamhället tenderar att påverka det allmänna välbefinnandet positivt och ge meningsfullhet i vardagen. Detta oavsett om det rör sig om direkt medverkande eller i rollen som konsument. Det finns dessutom en ekonomisk aspekt kopplad till kultur och civilsamhället genom jobbskapande och intäkter för såväl privata som offentliga aktörer.⁶¹ Västra Götaland som helhet, och i Göteborg synnerhet, är i dag de facto en central plats i Norden för evenemang, möten, kultur, nöjen.

Det går att betrakta kulturen och föreningslivet som tre integrerade sfärer; *Offentlig sektor - Privat sektor - Civilsamhälle* – vilka bidrar till att erbjuda såväl lokalbefolkning som besökare på unika upplevelser som medverkande eller konsument. *Offentlig sektor* har historiskt haft ansvar för att göra kulturen tillgänglig för alla. Västra Götalandsregionen liksom kommunerna i länet äger och driver med anledning därav institutioner som museer, teatrar, konserthus, bibliotek, kulturhus och kulturskolor. Dessutom finansieras fria grupper och det byggs strukturer för delaktighet, konstnärlig utveckling och kulturarv. *Den privata sektorn* – de kulturella och kreativa näringarna (KKN) – bär å sin sida delar av musikklivet, evenemang, besöksnäring samt områden som design, arkitektur, mode och datorspel. I Västra Götaland finns omkring 15 200 sådana företag och antalet har ökat efter pandemin. *Civilsamhället*, med föreningar, studieförbund, hembygds- och slöjdföreningar och ideella kulturarvsaktörer, skapar engagemang inom såväl kultur som idrott. Tillsammans skapar tre nämnda sfärer förutsättningar för kulturens platser och

⁶¹ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Kultur och civilsamhälle.

infrastrukturer, från scener och replokaler till museer och verkstäder samt idrottsevenemang.⁶²

Vad erbjuds då runtom i länet? Ett utmärkande drag är aktiviteter riktade mot unga inom olika områden. Världens största fotbollsturnering för ungdomar – Gothia Cup – startade 1975 och lockar omkring 2 000 lag samt över 50 000 personer från 75 länder varje år. Världens största ungdomsturnering i handboll – Partille Cup – startade 1970 och lockar ungefär 25 000 deltagare från mer än 50 länder till Västsverige. Side by Side Music Camp genomfördes första gången 2014, inspirerat av Gothia Cup, och är nu ett av världens största musikläger och samlar årligen 2 000 ungdomar från hela världen. De får under evenemanget möjlighet att utvecklas tillsammans med bl.a. Göteborgssymfonikerna. Ungdomar från hela världen med olika intressen får möta Göteborg och Västsverige och får en unik och positiv upplevelse att bära med sig resten av livet.

Inom kulturområdet genomförs också Nordens största bokmessa med omkring 80 000 besökare årligen. Göteborgs Filmfestival är Nordens största offentliga filmfestival. Göteborgsvarvet är världens största halvmaraton. Way out West är en ledande festival för såväl kontemporär som äldre musik. Norra Europas största kombinerade konferens och hotellanläggning – Svenska Mässan – lockar årligen mängder av gäster. Universeum, med sitt fokus på hållbar utveckling, vill inspirera fram för allt barn och unga att utvecklas inom naturvetenskap och teknik. Anläggningar med samma syfte finns även i form av Balthazar Science Center i Skövde, Navet Science Center i Borås och Innovatum Science Center i Trollhättan. Vara konserthus är en etablerad kulturscen med ett brett utbud av evenemang. Hällristningarna vid Tanum är upptagna på UNESCO:s världsarvslista och har ett betydande kulturhistoriskt värde. Västkusten är ett välbesökt område med varierade natur- och besöksmiljöer.

Ett gemensamt drag för de flesta av ovan nämnda evenemang och faciliteter är att de ofta har startat genom enskilda initiativ som ofta backats upp av ett aktivt föreningsliv, eller näringsliv, och när de visats sig bära har stöd erhållits av privata och/eller offentliga aktörer. Ett mycket framgångsrikt koncept.⁶³ Med detta sagt finns det undersökningar som visar att engagemanget i olika typer av föreningar trendmässigt minskar, samtidigt som regeringen för en kulturpolitik inriktad mot ökat ansvar för den privata sfären förmedlat genom olika former av donationer.⁶⁴ På sikt kan sålunda balansen mellan de tre samverkande sfärerna (*offentlig sektor, privat sektor och civilsamhälle*) förändras, med oklart utfall. Politikens inriktning kommande år, på såväl nationell som regional nivå, kommer sätta ramarna för den fortsatta utvecklingen inom kulturområdet.

⁶² VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Kultur och civilsamhälle.

⁶³ VGR (2025), De första 25 åren: Utveckling, utmaningar, utvecklingspolitik i Västra Götaland.

⁶⁴ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Kultur och civilsamhälle.

Miljödimensionen

I föreliggande kapitel avhandlas utvecklingen inom miljödimensionen, med särskilt fokus på *biologisk mångfald, ekosystem och hälsosam miljö, klimat, hållbar produktion och konsumtion* samt *miljömål*. Betydande delar av miljödimensionen är direkt påverkad av aspekter som belyses i kapitlen ovan, samtidigt som miljöaspekter naturligtvis påverkar de ekonomiska och sociala dimensionerna. Inte minst vad gäller pågående strukturomvandling och gröna omställning, som är två integrerade processer med betydande inverkan på samhällsutvecklingen och medborgarnas levnadsförhållanden. Mycket talar för att en lyckad strukturomvandling, med upprätthållen konkurrenskraft för svensk ekonomis räkning, kräver en grön omställning med exempelvis utfasning av fossila bränslen till förmån för elektricitet. Därtill är den gröna omställningen essentiell för både människor och djur. Västra Götaland står inför flera betydande miljöutmaningar som påverkar både ekosystem, samhällsutveckling och människors livskvalitet. Förändringar i klimatet förväntas få betydande följdverkningar i länet kommande decennier med exempelvis ökad risk för värmeböljor, skyfall, jordskred, torka och höjda havsnivåer. Undersökningar visar också att en majoritet av invånarna i Västra Götaland ser med oro på klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald. Därtill anser många invånare i Västra Götaland att dagens klimatåtgärder är otillräckliga.⁶⁵

Biologisk mångfald, ekosystem och hälsosam miljö

Biologisk mångfald innebär en variationsrikedom bland levande organismer och ekosystem. En hög biologisk mångfald är en förutsättning för att naturens ekosystem ska kunna leverera produkter och tjänster som förbättrar människors liv och hälsa. Dessa kallas ekosystemtjänster och består exempelvis av att naturen renar vatten och luft, att insekter pollinerar grödor, att mikroorganismer och maskar gör jorden bördig samt att människors hälsa förbättras av att vistas i naturen. Dessutom är biologisk mångfald en förutsättning för att naturen ska ha en bättre motståndskraft mot klimatförändringarna och de konsekvenser som följer därav.⁶⁶

Klimatförändringarna gör det successivt svårare för befintliga arter att överleva. Den biologiska mångfalden är en global ödesfråga och enbart i Västra Götaland är över 2 000 arter rödlistade. En intensiv mark- och vattenanvändning utgör betydande hot samtidigt som marina områden är påverkade och flera fiskbestånd är hotade. På vilket sätt mark och vatten brukas är viktigt och det är nödvändigt att implementera skydd som är tillräckligt extensiva i sin utformning. Andelen skyddad mark i Västra Götaland uppgår idag till omkring 118 000 hektar, vilket motsvarar ungefär 5 procent av den totala landarealen. Naturreservat är den vanligaste formen av skyddad mark och utgör i närmare två tredjedelar av skyddet på land. Det starkaste skyddet – nationalpark – står för 4 procent av den skyddade landarealen.

⁶⁵ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Natur och miljö; VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Näringsliv och innovation; Den västsvenska SOM-undersökningen 2024.

⁶⁶ VGR (2025), Färdplan för biologisk mångfald.

Vattenarealen i Västra Götaland har ett starkare skydd, då drygt 20 procent är skyddat. Närmare en femtedel av detta är skyddat som nationalpark. Världens länder enades vid COP15 om att 30 procent av all mark respektive vatten ska skyddas till 2030. EU tog redan tidigare under året motsvarande beslut i sin strategi för biologisk mångfald 2030. Den andel av naturen som är skyddad i olika former är mycket låg i Sverige jämfört med övriga EU. Sverige Danmark, Belgien, Irland och Finland har lägst andel – runt 15 procent. Nederländerna, Frankrike, Spanien, Storbritannien, Grekland, Tyskland, Polen är exempel på länder som redan i dag skyddar ungefär dubbelt så mycket areal som Sverige. Sverige är Nordens till ytan största land och den bebyggda andelen av landarealen ligger runt tre procent. Sverige är samtidigt ett av Europas mest skogsrika länder. Här finns därmed möjlighet att påverka förutsättningar för biologisk mångfald, förmedlat genom utökade skydd.⁶⁷

Klimat

Parisavtalet anger att den globala medeltemperaturökningen ska begränsas till 1,5 grader (eller åtminstone hållas till under två grader) jämfört med förindustriell tid. Sedan 1980-talet har varje decennium varit varmare än det föregående och 2024 uppmättes den hittills högsta medeltemperaturen över land sedan mätningarna började. Därtill har havsnivåerna globalt stigit med ungefär 3,7 millimeter årligen sedan 1999. Extrema skyfall ger återkommande översvämningar, och jordskred och värmeböljor blir mer frekventa. Torka blir allt vanligare i södra Europa, som är särskilt drabbat av temperaturökningarna. I maj 2026 drabbades exempelvis Frankrike och Storbritannien av en värmebölja och rekordtemperaturer uppmättes redan innan sommaren anlät. Det finns en överhängande risk att delar av Sydeuropa på sikt omvandlas till öken. I november 2025 genomfördes FN:s senaste klimatkonferens (COP 30) i Brasilien och under mötet säkerställdes en mininivå för klimatarbetet, men takten är långt ifrån så hög som den behöver vara om temperaturökningarna och dess konsekvenser ska begränsas.⁶⁸

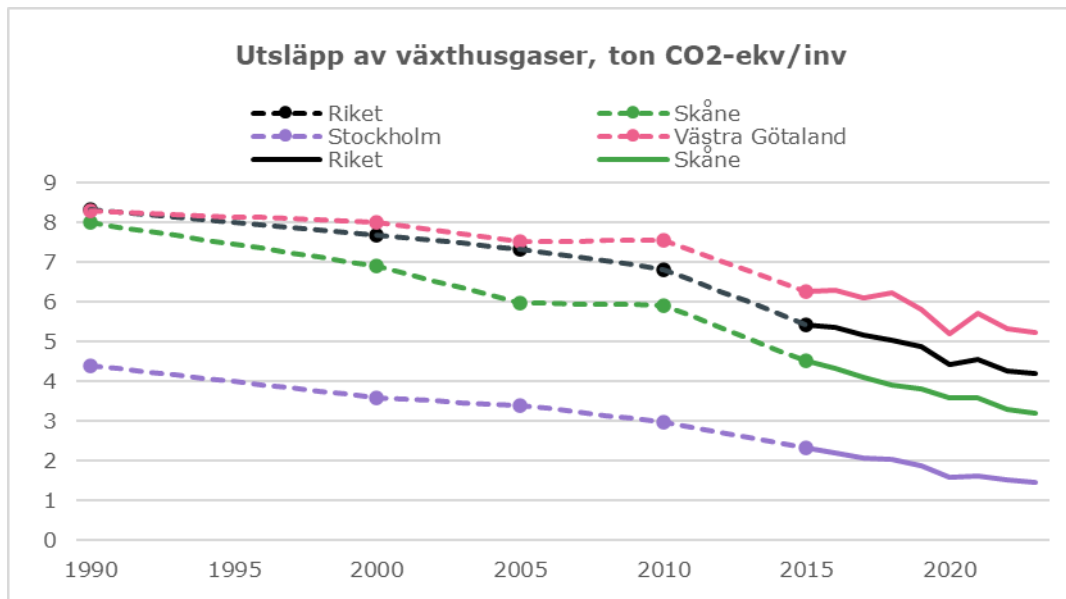
Tyvär så fortsätter utsläppen att öka globalt och sedan år 1990 har utsläppen från fossila bränslen ökat med cirka 70 procent. Europa står för 6,3 procent av världens totala utsläpp från fossila bränslen medan Kina står för 33 procent, USA för 12 procent och Indien för 8 procent. I Sverige är utsläppen omkring 44 miljoner ton koldioxid, en minskning med 33 procent sedan 1990. EU har minskat sina utsläpp med 30 procent under samma period. Noterbart är att Sveriges utsläpp ökade mellan 2023 och 2024 vilket framför allt förklaras av den sänkta reduktionsplikten. Regeringens egen utredare föreslog dock våren 2026 att reduktionsplikten återigen borde höjas i syfte att minska utsläppen av fossila bränslen.

Västra Götalands territoriella utsläpp av växthusgaser har minskat med cirka 2 procent årligen sedan 2010, men takten behöver öka till 20 procent per år fram till 2030 om klimatmålen ska nås. Västra Götaland har högre utsläpp per invånare än både övriga storstadsregioner och riket som helhet. Skälet till detta är att det finns flera stora utsläppsgenererande industrier i länet. Utsläppen från industrin i Västra Götaland

⁶⁷ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Natur och miljö; VGR (2023), Osvuret är bäst: Regionrapport 2023 – En samlad analys av samhällsutvecklingen i Västra Götaland.

⁶⁸ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Natur och miljö.

utgör nära hälften (46 procent) av de totala utsläppen, medan motsvarande andel är 30 procent i riket som helhet. En annan stor utsläppssektor är transportsektorn. I Västra Götaland är utsläppen från transportsektorn per invånare lika stor som i riket, men eftersom industriutsläppen är större utgör den en lägre andel av de totala utsläppen i länet.⁶⁹ Industrin och vägtrafiken står tillsammans för cirka 70 procent av utsläppen i Västra Götaland, vilket gör att elektrifieringen av dessa sektorer är avgörande om utsläppen ska minska. En förutsättning för detta är dock produktion av mer el och starkare nätkapacitet, vilket kräver storskaliga investeringar.

Figur 14. Utsläpp av växthusgaser (ton koldioxidkvivalenter) per invånare, år 1990, 2000, 2005, 2010, 2015–2023 i Västra Götaland, Skåne, Stockholm och riket. Källa: Nationella emissionsdatabasen via Kolada.

Enligt SMHI har temperaturen i Västra Götaland ökat över tid till följd av klimatförändringarna. En jämförelse med genomsnittlig temperatur 1860–1900 respektive 1991–2019 visar att temperaturökningen ligger mellan 1,4 och 1,7 grader. Västra Götaland påverkas i hög grad av klimatförändringarna och är ett utpekat nationellt riskområde för ras, skred, och översvämning. Dessutom finns risk för vattenbrist i länets östra delar. Ökade havsnivåer leder dessutom till erosion och risk för saltvatteninträngning i grundvattnet, vilket hotar människors och djurs dricksvattenförsörjning. Tillsammans skapar dessa förändringar omfattande utmaningar för människor, natur och samhälle i hela länet.⁷⁰

Hållbar produktion och konsumtion

Som nämnts ovan är pågående strukturomvandling och den gröna omställningen två integrerade processer, som är nödvändiga för såväl klimatet som svensk ekonomisk långsiktig konkurrenskraft. I centrum för dessa båda processer står det cirkulära och långsiktigt hållbara. Hållbar produktion och konsumtion är av central betydelse i

⁶⁹ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Natur och miljö.

⁷⁰ VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Natur och miljö.

strävan efter att värna miljö och människor lokalt, regionalt och globalt. Fossila bränslen, mikroplaster etc. behöver fasas ut ur både produktion och produktutbud. För att åstadkomma detta krävs en dualitet med företag och konsumenter som gemensamt verkar för en klimatsmart och långsiktigt hållbar produktion och konsumtion.⁷¹ Samtidigt krävs en högre grad av cirkularitet i såväl produktion som konsumtion, förmedlat genom det som kallas cirkulär ekonomi. Cirkulär ekonomi handlar i grund och botten om att omvandla ekonomin genom att produkter, material och resurser ska bevaras så länge som möjlig. I förlängningen innebär detta att mängden avfall begränsas. Inom ramen för nuvarande produktions- och konsumtionssystem är det ofta ett linjärt flöde, där resurser sällan återanvänds utan istället blir till avfall. Skattningar visar att endast cirka 3 procent av den svenska ekonomin är cirkulär. Omkring 600 miljarder går förlorat årligen genom att cirkulära processer inte används inom exempelvis tillverkningsindustri, byggindustri och inom konsumtionsprodukter. En stor del beror på att varor kasseras i förtid, vilket innebär förluster på cirka 420 miljarder kronor. Överkonsumtion bidrar ytterligare med omkring 200 miljarder. Det finns följaktligen inte enbart klimatomständiga anledningar att få till stånd en cirkulär ekonomi, utan det finns även direkt monetära incitament.

Ett betydande problem för konsumenter som vill göra mer miljövänliga val är s.k. greenwashing. Något förenklat innebär detta att marknadsföring används för att vilseleda konsumenten som tror att denna gör ett miljövänligt val, men i själva verket används vilseledande marknadsföring där miljöargument överdrivs eller förskönas i syfte att påverka konsumenters uppfattning. I förlängningen innebär det att konsumenten försöker bidra till en mer hållbar konsumtion, medan producenten ej gör detsamma.⁷²

Ytterligare ett problem som tydligt visar på komplexiteten i det delade ansvaret mellan producent och konsument är den ökade näthandeln av framförallt varor som kläder och skönhetsprodukter. Det rör sig om varor som ofta returneras och/eller överbeställts och då inte sällan slängs när de returneras. Värdet av returnerade textil- och elektronikprodukter i EU uppgick 2022 till drygt 20 miljarder euro, och det är oerhört svårt att utkräva ansvar från producent och leverantör, vilka ofta finns i andra delar av världen som exempelvis Kina. Ett land som erbjuder billiga varor med oklart ursprung och svårklassad miljöpåverkan.

Miljömål – Vägen mot ett hållbart samhälle

Som framgår ovan står Västra Götaland inför betydande utmaningar på miljöområdet, vilket påverkar både ekosystem och samhällsutveckling samt människors livskvalitet. Trots insatser från kommuner, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle visar den senaste uppföljningen av de regionala miljömålen att endast tre av femton miljömål bedöms som möjliga att nå till år 2030.⁷³ (Se figur nedan.) För att vända utvecklingen

⁷¹ Black, V. et al (2015), From best practices to bridges for a more sustainable future: advances and challenges in the transition to global sustainable production and consumption.

⁷² Szabo, S. (2020), Perceived Greenwashing: The Effects of Green Marketing on Environmental and Product Perceptions.

⁷³ Länsstyrelsen Västra Götaland (2025), Regionala miljömål för Västra Götaland.

krävs bred samhällsomställning, starkare styrmedel och ökad samverkan mellan såväl offentliga som privata aktörer.

Figur 15. Status för miljömålen i Västra Götaland. Illustrationen visar bedömning om miljömålen nås och vilken utvecklingstrend de har. Bild från [Länsstyrelsens uppföljning av de regionala miljömålen 2025](#).

Trots att flertalet miljömål ej förväntas uppnås till år 2030 är allt inte nattsvalt. Länsstyrelsen senaste genomgång visar att den negativa påverkan på miljön fortsätter att minska inom de flertalet områden. Detta gäller exempelvis målen frisk luft, försurning, giftfri miljö, levande sjöar och vattendrag samt övergödning. Länsstyrelsen beskriver också en mycket hög aktivitet i Västra Götaland när det gäller strategier, program och aktiviteter för att öka takten i miljöarbetet. Samtidigt konstateras att läget i dag innebär att vi ligger långt från miljömålets ambition att "lösa miljöproblemen" till nästa generation. För levande skogar, ett rikt odlingslandskap och ett rikt växt och djurliv bedömer länsstyrelsen att utvecklingen går åt fel håll. I övrigt ser vi vad som kan beskrivas som status quo. En sammanfattning av läget skulle kunna vara att utsläpp som direkt påverkar människor, djur och natur har minskat långsiktigt och oftast fortsätter att minska, medan det sätt vi påverkar eller brukar naturen genom dagliga och ekonomiska aktiviteter bedöms alltmer negativt.

Utvecklingen i Västra Götaland – En sammanfattning

I regionrapporten 2026 beskrivs samhällsutvecklingen i Västra Götaland utifrån tre övergripande dimensioner: *ekonomisk*, *social* och *miljö*. Detta är en vedertagen systematisering som används för att identifiera centrala utvecklingstrender i geografin. Rapporten präglas av ett osäkert omvärldsläge med geopolitisk oro, handelskonflikter och krig, samtidigt som strukturomvandlingen och den gröna omställningen fortlöper. Detta skapar både möjligheter och betydande utmaningar för regionens utveckling.

Den *ekonomiska dimensionen* kännetecknas av stora svängningar under 2000-talet, med återkommande kriser såsom finanskrisen, pandemin, väpnade konflikter och handelskrig. Västra Götaland, med sin exportberoende industri, påverkas särskilt av förändringar på den globala arenan. Samtidigt visar Västra Götaland på god anpassningsförmåga och har en stark position vad gäller bruttoregionalprodukt och investeringar i forskning och utveckling. Detta borgar för att de strukturomvandlingen och den gröna omställningen ska kunna hanteras med såväl upprätthållen konkurrenskraft som omställning till en hållbar produktion.

Den pågående strukturomvandling är innovationsdriven och medför en ökad grad av digitalisering, elektrifiering, automatisering och användning av AI. I omvandlingen, vilken är direkt kopplad till den gröna omställningen vad gäller bl.a. produktion och produktutbud, finns en rad utmaningar. Till dessa hör bl.a. en inbyggd tröghet i det ekonomiska systemet, i form av exempelvis oljeberoende och otillräcklig elproduktion, som utgör flaskhalsar för omställningen.

Vad den *sociala dimensionen* beträffar framkommer att välbefinnande för invånarna i Västra Götaland, liksom övriga Sverige, fortsatt är högt sett ur ett jämförande europeiskt perspektiv. Det finns dock generationsmässiga och inkomstmässiga differenser. Psykisk ohälsa, särskilt bland unga, och skillnader kopplade till utbildning och inkomst framstår som viktiga framtidsutmaningar. Samtidigt bidrar kultur och civilsamhälle starkt till livskvalitet och regional attraktionskraft.

Ytterligare utmaningar för Västra Götaland är bristen på arbetskraft, sjunkande resultat i grundskolan och den demografiska strukturen. Utbildningsnivån har visserligen ökat kraftigt de senast decennierna, men skillnader kvarstår mellan grupper och geografier. Det faktum att skolresultaten successivt sjunker i grundskolan skapar långsiktiga problem, då tillströmningen av arbetskraft med för svensk arbetsmarknad adekvat utbildningsbakgrund ej är tillfredsställande. En stor grupp personer i arbetsför ålder har endast förgymnasial utbildning, vilket gör att de har svårt att etablera sig på den konkurrensutsatta arbetsmarknaden. Det krävs följaktligen storskaliga utbildningsinsatser riktade mot personer med för svensk arbetsmarknad otillfredsställande utbildningsbakgrund. Dessa personer utgör en stor outnyttjad arbetskraftsreserv, vilken bör mobiliseras om arbetskraftsbristen ska kunna överbryggas. Demografiska förändringar, med en åldrande befolkning och låga födelsetal, skapar också långsiktiga kompetensförsörjningsproblem eftersom inflödet av yngre arbetskraft på arbetsmarknaden inte matchar de volymer som efterfrågas av

arbetsgivarna. Slutligen kan vi konstatera att inkomstskillnaderna ökar och vissa grupper, särskilt unga och utrikes födda, har svårare ekonomiska villkor.

Miljödimensionen visar att Västra Götaland står inför stora utmaningar kopplade till klimatförändringar, biologisk mångfald och hållbar resursanvändning. Även om utsläppen minskar över tid går utvecklingen för långsamt för att nå klimatmålen. Industrin och transportsektorn står för huvuddelen av utsläppen, vilket gör elektrifiering och framtida grön energiförsörjning avgörande.

Den biologiska mångfalden är hotad och endast en begränsad andel av mark och vatten är skyddade. Samtidigt kräver omställningen till en cirkulär ekonomi förändrade produktions- och konsumtionsmönster. Trots många initiativ bedöms endast ett fåtal regionala miljömål kunna nås till 2030.

Slutligen; Västra Götaland befinner sig i ett läge som kan beskrivas som en ”skuta på stormigt hav” – där yttre osäkerheter och inre omställningsprocesser utgör betydande utmaningar. Västra Götaland har samtidigt goda förutsättningar att hantera utmaningarna i form av innovationskraft, hög livskvalitet och etablerade strukturer för att hantera uppkomna problem. För att möta framtiden krävs dock fortsatt omställningsförmåga, investeringar i kompetens, infrastruktur och energi samt en accelererad grön omställning.

Litteraturförteckning

Björklund, A. et al (2014), Arbetsmarknaden.

Black, V. et al (2015), From best practices to bridges for a more sustainable future: advances and challenges in the transition to global sustainable production and consumption.

Bossel, H. (1999), Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications, International Institute for Sustainable Development.

Brynjolfsson, E. et al (2014), The Second Machine Age: Work, Progress and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies.

Diedrich, A. (2023), Organising Integration: Some Conclusions and Directions for the Future.

Eklund, K. (2024), Vår ekonomi: En introduktion till världsekonomin.

Folkhälsomyndigheten (2024), Folkhälsan i Sverige 2024: ökar eller minskar ojämlikheten?

IFAU (2025), Inkomstjämlighet i Sverige 1990–2021: Trender och förklaringar.

Industrins ekonomiska råd (2025), Trumps tullar och industrins konkurrenskraft.

Länsstyrelsen Västra Götaland (2025), Regional bostadsmarknadsanalys 2025.

Länsstyrelsen Västra Götaland (2025), Regionala miljömål för Västra Götaland.

North, D. C. (1997), Institutionerna, tillväxten och välståndet.

OECD (2025), Health at glance: Sweden.

Prado, S. & Waara, J. (2018), Missed the Starting Gun! Wage Compression and the Rise of the Swedish Model in the Labour Market.

Sandberg, P. & Waara, J. (2014), Industri och arbetsmarknad i förändring: Den västsvenska regionen 1945–2010.

Schön, L. (2013), Tankar om cykler – Perspektiv på ekonomin, historien och framtiden.

Socialstyrelsen (2024); Tillståndet och utvecklingen inom hälso-, sjuk- och tandvård: Lägesrapport 2024.

SOM (2025), Den Västsvenska SOM-undersökningen 2024.

SOU 2025:69, Flera vägar till ökat välstånd: Produktivitetskommissionens slutbetänkande.

Szabo, S. (2020), Perceived Greenwashing: The Effects of Green Marketing on Environmental and Product Perceptions.

VGR (2005), Vision Västra Götaland.

VGR (2018), Det är i det lokala man finner komplexiteten: Betydelsen av migrationsbakgrund, socioekonomiska och strukturella faktorer för skolmisslyckanden.

VGR (2019), Arbetskraftsbristen – Potentiella konsekvenser och till buds stående lösningar.

VGR (2019), De utrikes föddas arbetsmarknadsintegration i Västra Götalands län.

VGR (2020), Var det bättre förr? Regionrapport 2020 – Hållbar utveckling i Västra Götaland.

VGR (2023), Osvuret är bäst: Regionrapport 2023 – En samlad analys av samhällsutvecklingen i Västra Götaland.

VGR (2025), De första 25 åren: Utveckling, utmaningar, utvecklingspolitik i Västra Götaland.

VGR (2025), Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland: En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv.

VGR (2025), Färdplan för biologisk mångfald.

VGR Analys (2025), Vad vi vet om välbefinnande: Fyra pelare för Det goda livet.

VGR (2026), Fakta Västra Götaland.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Arbetsmarknad.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Demografisk utveckling.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Ekonomi.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Hälsa och välbefinnande.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Kollektivtrafik och infrastruktur.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Kultur och civilsamhälle.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Natur och miljö.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Näringsliv och innovation.

VGR (2026), Underlag till Fakta Västra Götaland 2026: Utbildning.

VGR (2026), Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland.

Waara, J. (2017), Conflict or Cross-Class Alliance? New Perspectives on the Swedish Model in the Labor Market.